

Awon Obirin Ninu Islam

Si Okankan Awon Obirin Ninu
Aṣa Atowodo Joo - Kristiṣi

Aroso & Ododo

LATI OWO: SHERIF ABDEL AZIM,
PH.D.- QUEENS UNIVERSITY,
KINGSTON, ONTARIO, CANADA

*ITUMO: Hudhayfah Dhikrullah Abdus-Salaam
LL.B. - Al-Azhar University,
Cairo, Egypt*

Awon Ohun ti o ko Sinu

ORO ASOSAAJU	2
APA 1 - EBI EFA.....	5
APA 2 – OHUN TI EFA FI LELE	7
APA 3 – AWON OMOBIRIN EGAN ATI ITIJU.....	11
APA 4 – EKO OMOBIRIN.....	13
APA 5 – AWON OBIRIN ALAIMO ELEERI.....	15
APA 6 - IJE ELERI.....	16
APA 7 – AGBERE.....	18
APA 8 – AWON EJE.....	20
APA 9 - AWON OHUN INI IYAWO.....	22
APA 10 - KIKO ARA TOKO TAYA (ITU-YIGI).....	25
APA 11 - AWON ABIYAMO.....	32
APA 12 – OGUN OBIRIN.....	35
APA 13 – IPO AWON OPO-BIRIN.....	37
APA 14 – ILOBIRIN PUPO.....	39
APA 15 – IBORI.....	46
APA 16 - ORO IPARI.....	51
ORO ETI BEBE.....	57

ORO ASOSAAJU

Ni odun marun sehin, mo ka ninu iwe *Toronto Star* ti o jade July 3, 1990 oro akosile kan ti akole re je *Islam Nikan Koni o nlo awon Ilana Baba-Nla* lati owọ Gwynne Dyer. Oro akosile yi salaye bi awon akopa ninu apero kan ti o da lori awon obirin ati ase ti o waye ni Montreal se fesi tibinutibinu si awon alaye oro ti gbajugbaja obirin nni omọ Egypt Dr. Nawal Saadawi se alaye re. Ninu oro re ti ko je gbigba lawujo ni wipe: “*a o ri awon ohun ti o fi nha mo awon obirin julọ ni akoko ninu esin Ju ninu Majemu Lailai lehinna ninu esin Kristiṅeni lehinwagbana ninu Al-Qur’an.*” “*gbogbo awon esin patapata ni won nlo baba-nla nitoripe won jade lati inu awon awujo ti ni igbagbo ninu baba-nla,*” ati “*ibori awon obirin ki nse ise Islam loto biki nse asa ajogunba pelu afijo awon esin toku.*” Ara awon akopa nibi apero yi kole gbe ijoko yi mo nigbati awon esin won ti deede pelu Islam. Bayi, Dr. Saadawi ri awon atako ti kose e ro danu gba. “*A ko gba awon alaye oro Dr. Saadawi yi wole. Awon esi re yi si nse afihan aini agboye ti o peye nipa awon igbagbo awon elomiran,*” eyi ni ohun ti Bernice Dubois ti ajo World Movement of Mothers so. “*Emi gbodo se ikilo*”, okan ninu awon alakitiyan-obirin Alice Shalvi ti Israel women’s network, “*kosi ero ibori ninu esin Ju.*” Oro akosile yi sesa awon ehonu ti o nipa yi gidigidi ni Iha Iwo-Oorun lati le di eru oran elomiran le Islam lori fun awon ise ti o je die ninu awon asa ajogunba ti awon ara Iha Iwo-Oorun. Gwynne Dyer ko bayi pe: “*Awon alakitiyan-obirin Kristiṅeni ati Juu koni joko papo pelu awon Musulumi buburu yi lati jiroro ni aaye kanna mo,*”

Koje ohun iyalenu funmi wipe awon akopa nibi apero yi leni ero odi bayi si Islam, paapajulo nigbati o ba ti ko awon oro ti o nise pelu awon obirin sinu. Ni Iha Iwo- Oorun, igbagbo won ni wipe niti ododo Islam je apere ise awon obirin ni omọ ehin. Lati le mo ti igbagbo yi se lagbara to, o ye lati se iranti wipe Alabojuto Oro Eko ni France, the land of Voltaire, pase laipe lile gbogbo awon omobirin Musulumi ti won ba bo ori won kuro ni awon ile-eko France!1. Omobirin Musulumi ti o ba lo ibori won di lowo eto iko eko re ti o ni labẹ ofin ni France, nigbati won ko si ko fun omọ akekọ Catholic ti o lo agbelebu tabi omọ akekọ Juu ti o de ate lati ko eko. Iri bi awon olopa

agbofinro France ƙe ndi awon omobirin Musulumi ti won lo ibori lona lati wo inu ile-eko giga won ko le je ohun igbagbe. O tun nmuwa ranti isele adojutini iru be ti Gomina George Wallace alakoso Alabama ni 1962 ti o duro ni iwaju enu-ona abawole ile-eko ni eniti o ngbidanwo lati di awon omo akeko ti won je dudu lona latile so yiya awon ile-eko Alabama soto. Iyatọ ti o wa laarin awon isele mejeeji yi ni wipe opolopo awon enia ni U.S ati ni gbogbo aye ni won ba awon omo akeko dudu ƙe ikedun.

U.S National Guard ni Olori orilede Kennedy ranlo lati fi ipa awon omo akeko ti won je dudu wole. Ni apa keji ewe, awon omobirin Musulumi ko ri iranlowo kankan gba lati odo enikokan. O jo wipe won fe e le mari eni bawon kedun, boya nile tabi ni ehin odi France. Idi ni wipe itankale ede aiyede ati iberu ohun ti esin Islam je ni agbaye loni.

Ohun ti mori dimu ju nipa apero Montreal naa ni ibeere kan: Nje oro ti Saadawi, tabi eyikeyi ninu awon alatako re so yi ni o daju? Ni agbekale gbolohun miran, ƙe ero kanna ni esin Ju, Kristiṅiti ati Islam ni nipa obirin? Nje won yatọ si ara won nibi awon agboye won yi? Nje ni otito ni esin Ju ati Kristiṅiti fun awon obirin ni itoju ti o peye ju bi Islam ƙe nƙe lo? Kini o je ododo gan?

Ki nƙe ohun ti o roran ni lati wadi ati lati wa esi fun awon ibere ti o nira wonyi. Ohun ti o je inira alakoko ni wipe enia gbodo ƙe otito ki o si ma ƙe ojuşaju tabi, bi o lewu ki o kere mo. Eyi ni ohun ti Islam nko wa. Al-Qur'an ƙe idanileko fun awon Musulumi lati ma so ododo koda ki awon ti won je alasinmo won julio ma nife si eyi. *“Bi e ba soro e ƙe dede koda bi o fe ki o ba olubatan yin wi” (Qur’an 6:152) “Mo pe enyin onigbagbo ododo; e je oluduro-ŞinŞin pelu eto ni eri-jije nitori ti Olahun, bi o tileje pe o tako enyin funra nyin tabi awon obi mejeeji ati awon olusunmo nyin, ibaje oloro tabi talaka.” (Qur’an 4:135)*

Ohun inira miran ti o tobi ni gbigbooro ti ohun ti a nsoro le lori gbooro. Nitorinaa, ni aarin awon odun die sehin, emi lo opolopo wakati ni eniti o fin ka Bibeli, *Iwe Iwadi nipa Esin -The Encyclopaedia of Religion- ati Iwe Iwadi nipa Judaica - The Encyclopaedia of Judaica-* ni eniti o nƙe iwadi fun awon idahun/esi. Mo si ti ka opolopo awon iwe ti o nsoro nipa ipo/aaye awon obirin ninu awon oniranran esin ti awon omowe, ajafeto ati awon

alatako ko. Ohun ti o je agbekale awon ori-oro ti o nbo yi ni o nse afihan awon abajade pataki ti iwadi jeje yi. Emi ko so wipe moja-nikoro. Nitoripe eyi koja agbara mi ti o ni opin. Awon ohun ti emi kan le so ni wipe, emi ti nse igbiyanju yika iwadi yi, lati le sunmo ailegbe Al-Quran eyiti o dara julo *isoro niwotunwosi*.

Emi yio fe lati fi rinle ninu oro asosaju yi wipe idi pataki mi fun afiyesi yi ki nse lati tabuku esin Ju tabi Kristieni. Gege bi awa Musulumi, a ni igbagbo ninu awon ipile mimo awon mejeeji. Kosi eniti o le je Musulumi laini igbagbo ninu Mose ati Jesu gege bi Awon Anabi Olohun. Ipinu mini lati we Islam mo ati lati gbe oriyin fun Ihin Oro Iye ikehin lati odo Olohun si awon abara enia ti won ti nse ireti re ni Iha Iwo-Oorun tipetipe. Emi yio tun nife bakanna lati fi rinle wipe ohun ti o je ogongo akolekan mi ni Ilana. Eleyi ni wipe, ogongo akolekan mi da lori ipo/aaye awon obirin ninu awon esin meteta ni gege bi o ti wa ninu awon ipile won ti ko si ki nse gege bi awon egbegberun omo-lehin se nse ni agbaye loni.

Nitorinaa, opolopo eri ti mo muwa ni o je lati inu Al-Qur'an, awon oro Anabi Muhammad, Bibeli, Talmud, ati oro awon Alagba pataki Ijo awon ti ero won ko ipa pataki ti o si ni apere lara esin Kristieniti. Eleyi nisi awon ibi pataki ti o nise pelu idaniloju wipe ini agboye esin kan pato lati ara isesi ati ihuwasi awonkan ti won ni oruko lasan ninu awon omo-lehin isini lona ni o je. Opolopo awon enia ni won nse adapo asa pelu esin, opolopo awon miran ni ko mo ohun ti iwe esin won nso, opolopo ni ko si ni akakun pelu.

APA 1 - EBI EFA

Awon esin meteta papo lori ipile kan ti o fojuhan gan: Wipe Olohun ni o Seda awon okunrin ati obirin, Eleda gbogbo aiye patapata. Sugbon, gbara lehin iseda okunri akoko; Adam, ati obirin akoko; Efa ni iyapa enu ti bere. Won se alaye ero Ju - Kristieni lori ida eda Adam ati Efa ni ekun rere ni inu **Genesisi 2:4 – 3:24**. Olohun ko fun awon mejeeji lati j eso igi ewo. Ejo si tan Efa lati je ninu re, ni idakeji, Efa naa si tan Adam lati je e pelu re.

Nigbati Olohun ba Adam wi fun ohun ti se yi, ohun naa wada gbogbo ebi re le Efa lori, o si wi bayi pe *“Obirin ti iwọ fi pelu mi, on li o fun mi ninu eso igi na, emi si je”* Fun idi eyi, Olohun si wi fun Efa pe: *“Emi o so iponju ati ilogun re di pupo; ni iponju ni iwọ o ma bimo; lodọ oko re ni ife re yio ma fi si, on ni yio si ma se olori re.”*

O si wi fun Adam pe: *“Nitori iwọ gba ohun aya re gbọ, ti iwọ si je ninu eso igi na... a fi ile bu nitori re; ni iponju ni iwọ o ma je ninu re li ojo aiye re gbogbo....”*

A ri ero Islam nipa akoko eda ni opolopo aaye ninu Al-Qur'an, fun apeere: *“Atipe ire Adama, ire ati iyawo re, e ma gbe inu ogba idera na ki e si ma je nibikibi ti o ba wu nyin, ki e ma si sunmo igi yi ki e ma ba wa ninu awon alabosi, EṢu si ko royiroyi ba awon mejeeji ki ole fihan awon mejeeji ohun ti a bo fun won ni ihoho ara won. (EṢu) so (fun won) pe: Oluwa enyin mejeeji ko wule ko fun nyin nipa igi yi biko se pe ki enyin mejeeji ma ba di malaika abi ki e ma ba je eniti yio se gberere nibe. O si bura fun awon mejeeji pe dajudaju emi je afunninimoran rere fun enyin mejeeji. O si mu awon mejeeji sina pelu itanje. Nigbati awon mejeeji to igi na wo, ihoho awon mejeeji si han si won, nwon si bere si fi ninu ewe ogba idera na bo ara won. Oluwa awon mejeeji sipe won pe: nje Emi ko ti kilo fun nyin nipa igi yi Ni, Emi si ti wi fun nyin pe dajudaju eṢu je ota ti o han gbangba fun nyin. Awon mejeeji wipe: Oluwa wa, a ti bo ara wa si, ti o ko ba fi ori jin wa ki o si se anu wa dajudaju a o je eni-oyo.” (Qur'an 7:19-23)*

Bibojuwu awon agbekale meji ti o da lori ideda daradara nse afihan ipile awon iyapa enu kan. Al-Qur'an, ni iyato si si Bibeli, nigbati o ngbe ebi kann fun Adam ati Efa fun asise awon mejeeji. Kosi ibikan ninu Al-Qur'an

ti ẹnikan ti le ri tabi kofiri wipe Efa ẹe ẹtanje fun Adam lati le je ninu igi koda tabi wipe Efa ti je e ẹiwaju Adam. Ninu Al-Qur'an Efa ki nse atanni, arenilo ati ẹletan. Jubeelo, Efa ko ni o to lati gbe ebi fun lori awon irora akoko ibimo. Ni ibamu si Al-Qur'an, Olahun ko ni fi iya je ẹniken nitori awon aSise ẹlomiran. Okooko ninu Adam ati Efa ni o ẹe ẹe lehinna won si be Olahun fun amojukuro O si ẹe amojukuro ẹe fun awon mejeeji.

APA 2 – OHUN TI EFA FILE

Aworan Efa gege bi eletan ninu Bibeli lapa odi lara awon obirin ni jakejado aSa Juu - Kristieni. Won ni adiokan wipe gbogbo awon obirin patapata ni won ti jogun aworan –ti Bibeli gbe kale fun Efa- lati ara iya won, ebi ese ati iwa arekereke re. Fun idi eyi, gbogbo won ni ko se gbekere, alaini iwa omoluwabi lara, ti won je eniburuku. Won ka ise nkan oSu, oyun nini ati inira akoko ibimo si ijeniya ti o ye fun ese aiyeraye awon obirin eni egun. Ki a le mo bawo ni iroyin Efa ninu Bibeli se lapa sodi lori gbogbo awon aromdomobirin re a gbodo boju wo awon iwe awon Ju ati Kristieni ti won je danindanin ni awujo won ni gbogbo asiko.

E je ki a bere pelu Majemu Lailai ki a si wo die ninu ohun ti won npe ni *Iwe Oye 'Wisdom Literature'* ninu eyi ti a tiri: “*Mo si ri ohun ti o koro ju iku lo, ani obirin ti aiya re ise idokun ati awon, ati owore re bi obara, enikeni ti inu Olorun dun si yio bo lowore, Sugbon eleseli a o ti owore re mu ni wiwadi re li okokan lati ri oye, ti okan mi nwakiri sibe, Sugbon emi ko ri okunrin kan. SoSo ninu egberun ni mo ri Sugbon obirin kan ninu gbogbo awon wonni, emi ko ri*” (Oniwasu 7:26-28).

Ninu apa miran ti Iwe Heberu ti won ri ninu Catholic Bible a ka wipe: “*Ko si iwa buburu ti o nbore lati ibikibi ti o to iwa buburu obirin kan Ese bere pelu obirin kan nitori tire gbogbo wa yio ku*” (Oniwasu 25:19, 24).

Rabbis ti awon Juu to awon egun mesan kan lesese ti yio ma je ijeniya fun obirin latari isele yi: “*O fun obirin ni egun mesan ati iku: ila irora eje nkan oSu le e lorun ati eje ibale; inira oyun; inira akoko ibimo; inira itoju omoto ti yio fi dagba; ibo ori re gege bi eniti o nSe ofo; yio gun eti re gege bi eru laiyese tabi erubirin ti nsi olowore re; a o ni gbagbo gege eleri; ati wipe lehin gbogbo nkan.... Iku.*”²

Titi di oniyi, awon okunrin Juu orthodox ma nka ninu adua owuro ti ojojumo won “*Ope fun Olohun Oba gbogbo aiye ti ko dami ni obirin.*” Ni idakeji ewe, awon obirin naa ma ndupe fun Olohun ni gbogbo owuro fun “*dida mi ni ibamu si ero Re.*”³

Adua miran wa ninu opolopo awon iwe adua awon Juu: *“Eyin fun Olohun lori wipe ko dami ni keferi. Eyin fun Olohun lori wipe ko dami ni obirin. Eyin fun Olohun lori wipe ko dami ni oponu.”*⁴

Iroyin Efa ninu Bibeli ko ipa ti o tobi pupo ninu Kristiṅiti ju ti inu ṣin Juu lo. Eṣe re je eyi ti o rogba igbagbo Kristiṅiti nitoripe ero Kristiṅi lori idi fun iran Jesu niṣe lori ile aiye je eyiti o yapa lati ara ise aigboran Efa si Olohun. O ti da eṣe lehinna o tun wa tan Adam lati tele ipa ese re. Nitorina, Olohun wa le awon mejeeji jade ninu ogba Idera wa si orile Aiye, eyiti won ti ge ni egun nitori won. Won fi eṣe won lile, eleyi ti Olohun ko se aforijin re fun won, fun gbogbo awon aromodomo won, bayi, gbogbo enia ni a bi pelu eṣe lorun. Lati le wa fo enia mo kuro ninu awon ‘eṣe abinibi’, Olohun ni lati fi Jesu rubo, eniti won gba wipe o je Omọ Olohun, ni ori agbelebu. Nitorina, Efa nikan ni yio dahun fun aṣiṣe re, eṣe oko re, eṣe abinibi ti gbogbo iwa enia, ati iku Omọ Olohun. Ni agbekale miran, ise obirin kan ti daṣe funra re ni o fa iṣubu iwa enia.⁵ Bawo wa niti awon omobirin re? Eleṣe ni gbogbo won bi ti e naa atipe bakanna ni e se gbodo ba won lo. Teti si ohun roro St. Paul ninu Majemu Titun: *“Je ki obirin ki o maa fi idakeje ati iteriba gbogbo ko oko. Sugbon emi kofi ase fun obirin lati ma koni, tabi lati paṣe lori okunrin, bikoṣepe ki o dakeje. Nitori Adamu li akoda, lehinna Efa. Ako si tan Adamu je, Sugbon obirin na, nigbati a tan a, o ṣubu sinu eṣe.”* (1Timoteu 2:11-14).

Koda St. Tertullian tun fe kunu ju St. Paul lo, nigbati o nba arabirin re ti o nifesi ju soro, ninu igbagbo:⁶ *“Se o mo wipe enikoṣkan yin Efa ni? Idajo Olohun lori eya obirin bi tie yi nwa lori atirandiran yi: ebi eṣe naa gbodo ma wa be. Enu-ona agbawole leje fun eṣu: Eyin ni aṣiṣo loju igi ewo: Eyin ni akoko eniti o yapa ase mimo: Eyin ni eje eniti o tan an eniti eṣu ko ni igboya ti o to lati le fi koju re. E da aworan Olohun ti o rorun ju wo, okunrin. Lori igbonri kuro yi koda ni Omọ Olohun kule.”*

St. Augustine je olotito si ohun ti awon ti o siwaju re fi lele, o ko iwe si ore re kan: *“Kini iyato boya iyawo ni tabi iya, Efa kanna ni eletan eniti a gbodo ṣora fun lara eyikeyi obirin... Emi o ri iwulo ohun ti obirin le je si okunrin, ti a ba yo iwulo ibi awon omọ kuro.”*

Ni ogogorun odun sehin, St. Thomas Aquinas si nka obirin gege bi nkan yepere: *“Ni iwoye si adamo nkan koṣkan, eniti kope ni obirin ati aṣibi pelu, ti nkan ti o ba jade lara omokunrin bani agbara dada iru re bi okunrin ni yio*

mu jade; nigbati o je wipe ibi omobirin ma nwaye latari lile ti nkan yi bale tabi ti nkan yi ko ba ni alafia ti o peye, tabi ti nkan miran ba lapa lara re.”

Nipari, alatunṣe olokiki nni Martin Luther kori ohun ti o je nkan anfani kan lati ara obirin ti o koja wipe ima bi awon omo si aiye ni iyekiye ti o ba le bi laiwo atunbotan re: *“Ti won ba di alare tabi ki won papoda, eleyi ko je nkankan. E je ki won ku si ori irabi, ohun ti won wa nibe fun ni eyi.”*

Lekansi ani lekansi, won ko ka obirin kun nitori aworan Efa eletan, ope ni fun akosile ti Genesisi ṣe. Ni aropo gbogbo re, won ti ba ero awon Juu - Kristieni je pelu ini igbagbo ninu wipe Efa ati awon aromodomomo obirin re eleshe niwon niti adamo. Ti a ba dari okan wa nisinyi losi ibi awon ohun ti Al-Qur'an ni lati so nipa awon obirin, a o pada ri wipe ero Islam nipa awon obirin yatogedegede si ti Juu - Kristieni. Jeki Al-Qur'an sorogunra re:

“Dajudaju awon ti o ju owo-juse sile fun Olohun ni okunrin ati ni obirin, ati awon onigbagbo ododo ni okunrin ati obirin, ati awon ti o tele ti (Olohun) ni okunrin ati ni obirin, ati awon olododo ni okunrin ati ni obirin, ati awon onisuru ni okunrin ati ni obirin, ati awon ti npaya Olohun l'okunrin ati ni lobirin, ati awon ti ntore ni okunrin ati ni obirin, ati awon ti o ngbawe ni okunrin ati ni obirin, ati awon t'onso abe won l'okunrin ati l'obirin, ati awon ti o nranti Olohun ni opolopo (igba) ni okunrin ati ni obirin, Olohun ti pa lese de won aforiji ati esan ti o tobi.” (Qur'an 33:35).

“Onigbagbo ododo okunrin ati onigbagbo ododo obirin apakan won je ore apakeji, nwon npa iwa rere laṣe (fun enia) nwon nkọ iwa buburu (fun enia) nwon si ngbe irun duro, nwon si nyan saka, nwon si tele ti Olohun ati Ojise Re. Awon eleyi Olohun yio ṣe aanu won, dajudaju Olohun ni Alagbara Ologbon.” (Qur'an 9:71).

“Oluwa won si je ipe won pe: Emi ki yio pa ise oṣiṣe kan ninu nyin ladanu ni okunrin tabi obirin, apakan yin je ara apakeji.” (Qur'an 3:195)

“Eniti o ba se buburu kan a ko ni san a lesan ayafi iru re atipe eniti ba se rere ni okunrin tabi obirin ti o si je olugbagbo ododo, awon wonyi ni yio wo ogba idera.” (Qur'an 40:40)

*“Enikeni ti o ba **ṣe iṣe** rere lokunrin ati lobirin ti o si je olugbagbo ododo nitorina Awa yio jeki o lo igbesi aiye ti o dara, dajudaju A o san won ni esan fun eyiti o darajulo ninu **iṣe** ti nwon **ṣe**” (Qur’an 16:97)*

O je ohun ti o foju han gedegede wipe ero Al-Qur’an nipa awon obirin ko yatọ si eyiti o ro awon okunrin. Awon mejeeji, je eḍa Olọhun ti o je wipe idi pataki fun idawon si aiye ni lati wa josin fun Oluwa won, iṣe awon iṣe rere, kiwon si jina si iwa aburu atipe awon mejeeji ni won yio gbiwo bakanna.

Al-Qur’an ko tile mu enu ba rara wipe ona agbawole ni obirin je fun eṣu tabi wipe adamo won ni itanje. Bakanna, Al-Qur’an ko mu enu ba rara wipe aworan Olọhun ni okunrin je; awon okunrin ati obirin eḍa Olọhun ni gbogbo won nṣe koju bayi lo. Ni ibamu pelu Al-Qur’an, ipa obirin kan lori ile aiye ko mo lori ibi omọ nikan. Won fe ki oun naa ṣe opolopo iṣe dada gege bi won ṣe fe ki okunrin naa ṣe e. Al-Qur’an ko so wipe awon obirin ti kope niwa tie wa ni aiye yi rara. Ni idajikeji, Al-Qur’an ti pa laṣe fun gbogbo awon olugbagbo, awon obirin gege beṣe naa ni okunrin, lati tele ipase awon obirin ti o dara julọ awon bi Mariyama ati Iyawo Firiaona.

*“Olọhun sit un fi apejuwe lele fun awon onigbagbo ododo nipa iyawo Firiaona nigbati o sope: Oluwa mi ko ile kan fun mi ni oḍo Re sinu oḡba idera atipe ki O gbami la lowo Firiaona ati iṣe re, atipe ki O gbami la lowo awon ijo alabosi. Atipe Mariyama omobirin Imrana ti o **ṣo** abe re, A si fe (si ara re) ninu emi Wa, o si gba lododo orọ Oluwa re ati awon tira Re o je okan ninu awon ti o tele aṣe.” (Qur’an 66:11-12)*

APA 3 – AWON OMOBIRIN EGAN ATI ITIJU

Niti ododo, iyato ti o wa laarin iha ti Bibeli ati Al-Qur'an ko si eya-abo nberẹ nigbara lati igba ti won ba ti bi omo obirin. Ni apejuwe, Bibelinsọ wipe asiko igba ti abiyamo mafi nwa ni aimo ti esin nje ilopo meji ni odiwon igba ti o ba je omobirin ni o bi ju igba ti o ba bi omokunrin lo. (**Lef. 12:25**). The Catholic Bible nsọ ni kedere wipe: "*Adanu ni ibi omobirin je*" (**Oniwasu 22:3**). Ni idakeji oro ti o muni wa riri yi, awon omokunrin ma ngba oriya pataki: "*Okunrin kan ti o ba ko omokinrin re ni ekọ yio je egan ota re*" (**Oniwasu 30:3**).

Rabbis ti awon Juu Se ni oranyan le awon okunrin Juu lori lati bi omo ki iran nni le gboro si. Ni asiko kanna, won ko fi ife won ti o han si awon omokunrin pamo: "*Rere fun awon ti o je wipe awon omo won okunrin ni Sugbon aburu fun awon ti o je wipe awon omo won obirin ni*", "*Nigbati won ba bi omokunrin, gbogbo enia yio dunnu.... Nigbati won ba bi omobirin, gbogbo enia yio banuje*", ati "*Ni asiko ti omokunrin ba nbọ wa si aiye, alafia ni o nbọ si aiye.... Ni asiko ti omobirin ba nbọ wa si aiye, kosi nkankan ti o nbowa.*"⁷

Won ka omobirin si ohun inira ti kose mani, orisun itiju ti o lagbara fun baba re: "*Alaigboran ni omobirin re? Ki o kiyesi gidigidi ki o ma ba le fi e Se hun erin awon ota re, oro ti gbogbo ara ilu yio ma so, ohun ofofo, ti yio wa fi e sinu ojuti gbogbo enia*" (**Oniwasu 42:11**), "*Toju alaigboran omobirin si abe abojuto ti o lagbara, aijebe yio ko abuku ba eyikeyi ike ti o ba nri. Fi owọ isọ ti o lagbara mu ailojuti re, maSe Se emo ti o ba yeye re*" (**Oniwasu 26:10-11**).

Iru iro ihuwa si omobiringegebi ikori ojuti yi kanna ni o Se atona awon Larubawa keferi, Siwaju ki Islam o te de, lati ma ri awon omobirin bole ni aiye.

Al-Qur'an Se ibawi gidigidi fun fun iru iwa buruku yi: "*Yio ma fi ara pamo fun awon enia nitori buburu ohun ti a fun u niro re. Yio ha mu u dani lori pe abuku ni tabi ki o ri i mọle (laaye)? E gbọ o, ohun ti won da lejo ma buru o*" (**Qur'an 16:59**).

Ani lati mu ẹnu ba wipe iwa ọdaran buruku yi ko ba ma dawọ duro ni awujọ Larubawa ti ki iba nṣe ọla ohun lile ti Al-Qur'an lo lati dẹkun iwa bayi **(Qur'an 16:59, 43:17, 81:8-9)**. Siwaju si, Al-Qur'an ko ki nṣe iyatọ laarin awon ọmọkunrin ati awon ọmọbirin. Ni iyatọ si ohun ti o wa ninu Bibeli, Al-Qur'an ri ibi ọmọbirin gẹgẹbi ẹbun ati ọrẹ lati ọdọ Ọlọhun, bakanna ni ti o ba jẹ ọmọkunrin ni won bi. Koda ẹbun ọmọbirin ni Al-Qur'an kọkọ darukọ: *"Ti Ọlọhun ni ikapa sanma ati ilẹ. A ma da ohun ti O ba fẹ (ni ẹda). A ta ẹniti O ba fẹ lọrẹ ọmọbirin A si ma ta ẹniti O ba fẹ lọrẹ ọmọkunrin."* **(Qur'an 42:49)**.

Lati le dẹkun gbogbo awon ipasẹ pipa ọmọbirin ni awujọ Musulumi ni akoko yi, Anabi Muhammad ṣe adehun ẹbun gbogi fun awon ti Ọlọhun ba ta lọrẹ ọmọbirin ti won si fi ẹsẹ won le oju ọna ti o tọ: *"Ẹnikẹni ti o ba wa ninu awon ti o ntọ ọmọbirin, ti o si tọ won daradara, won yio jẹ aabo fun kuro ninu Ina ọrun-apaadi"* **(Buhari ati Muslim)**, *"Ẹnikẹni ti o ba ṣe itoju awon ọmọbirin meji titi ti won fi di wundia, Oun ati Emi yio wa ni ojo Agbende bi bayi; O pa awon ika rẹ pọ"* **(Muslim)**.

APA 4 – ẸKỌ OBIRIN

Iyatọ ti o wa laarin awon ero inu Bibeli ati Al-Qur'an nipa awon obirin ko duro lori omọ obirin aṣeṣebi nikan, bikoṣe pe o koja gbogbo eyi. E je ki a ṣe agbeyewo iwa awon mejeeji si obirin ti o ngbiyanju lati ko ẹko esin re wo. Okan esin Juu ni Taoreta, Ofin. Sibesibe, ni ibamu si Talmud, "won yo awon obirin sehin nibi ikọ nipa Taoreta". Rabbis awon Juu kan laa lele gbangba wipe "E je ki ina jo orọ Taoreta dipo ki e fi ko awon obirin leko lo", ati "Enikeni ti o ba ko omobirin re ni Taoreta gegebi o ṣe wa inira ni o ko"⁸ Iṣesi St. Paul ninu Majemu Titun ko ki nṣe ohun ti o bamu: "Je ki awon obirin nyin dake ninu ijo, nitori a ko fifun won lati soro, Sugbon je ki won wa labẹ igboran, gegebi ofin pelu ti wi. Bi nwon ba si fe ko ohunkohun, ki nwon ki o bere lowo oko won ni ile; nitori ohun itiju ni fun awon obirin lati ma soro ninu ijo" (1Koritian 14:34-35).

Bawo ni obirin ṣe le ko ẹko ti won ko ba yonda fun lati soro? Bawo ni obirin ṣe le dagba ni oye ti won ba ṣe ni oniranyan fun lati jupajuse silẹ? Bawo ni o ṣe le yanju orọ ara re nigba ti ona ba daru mo loju ti orisun ifisun re kanṣo si ti wa nilẹ?

Nibayi, lati ooto, ani lati bere: Nje ipo Al-Qur'an jatọ bi? Itan kekere kan ti won so ninu Al-Qur'an nṣe alaye ipo re ni ṣoki. *Khawlah* je Musulumi obirin ti oko re Aws so gbolohun yi nigba ti o nbinu: "Two si emi da gegebi ehin iya mi". Eleyi ni awon keferi Larubawa nlo lati je orọ ikọ obirin, gbolohun ti o ma ntu oko silẹ kuro nibi nini eyikeyi ajoṣepo lokolaya Sugbon ko fi obirin laaye ominira lati fi ile oko re silẹ tabi lati fe okunrin miran. Nigbati o gbọ orọ yi lati odo oko re, *Khawlah* ko ni alaafia mo. O lo si odo Anabi Islam lati lo ṣipe orọ re. Anabi gba nimoran pe ki o ṣe suuru nigbati ko ti si ona abayo. *Khawlah* ṣi nṣe fanfa pelu Anabi ni eniti o ngbidanwo lati yo ninu ewu igbeyawo re ti won pati. Laipe, Al-Qur'an dasi; ipe *Khawlah* di gbigba. Idajo Olohun pa aṣa aiṣe deede yi run. Odidi Ogba-Oro kan (Ogba-Oro 58) Al-Qur'an ti akole re je "Alimujadilah" eyini "Obirin ti o nṣipe" ni won so oruko re lehin iṣele yi:

“Dajudaju Olòhun ti gbò ọrò (obirin) eyiti on ba ẹ Ẹ ariyanjiyan nipa ọkò rẹ o si o si nke ibosi lósi ọdò Olòhun; atipe Olòhun si ngbò tamioromi ẹnyin mejeeji. Dajudaju Olòhun ni Olugbọrọ, Ariran...” (Qur’an 58:1)

Ninu agboye Al-Qur’an obirin ni ẹtò lati Ẹ ariyanjiyan koda pẹlu Anabi Islam funrare. Kosi ẹniti o ni ẹtò lati paẸ fun pe ki o dake. Ko si ni abẹ ide kan lati sọ pe ọkò rẹ nikan ni abi ohun nikan lo gbọdọ ma juwe rẹ sọna nibi awon ikan ofin ati ẹsin.

APA 5 - AWON OBIRIN ALAIMO ELEERI?

Awon ofin ati awon ilana Juu ti o da lori awon obirin ti nse nkan oṣu je eyi ti won paala re gidigidi. Majemu Lailai ka obirin ti onse nkan oṣu si alaimo ati eleri. Jubelo, aimo re yi ma “nran” awon elomiran bakanna. Enikeni tabi ohunkohun ti o ba fi owo kan yio di alaimo fun odidi ojo kan: *“Bi obirin kan ba si ni isun, ti isun re li ara re ba jasi eje, ki a ya sapakan ni ijo meje: enikeni ti o ba si fi ara kan a, ki o je alaimo titi di aṣale. Ati ohun gbogbo ti o dubule le ninu ile iyasapakan re yio je aimo. Ati enikeni ti o ba farakan akete re ninu omi, ki o si je alaimo titi di aṣale”* (Lef. 15:19-23).

Nitori adamo “egbin” re yi, obirin ti o nse nkan oṣu re lowo je “eniti won ma nya aye re soto” nigbamiran lati le kodi ini ohunkohun se pelu re. Won yio fi si ile oto kan ti won npe ni “ile elegbin” fun gbogbo asiko aimo re.⁹ Talmud nri obirin ti o nse nkan oṣu ni irisi “apani” koda laisi ifaragbonra pelu re: *“Rabbis wa kowa pe: ...ti obirin ti nse nkan oṣu ba koja laarin enimeji (awon okunrin), ti o ba je ibere oṣu re ni yio pa ikan ninu awon mejeeji, ti o ba je igbehin nkan oṣu re ni yio da ija si aarin awon mejeeji”* (bPes. 111a).

Siwaju si, won se ni ewo fun oko obirin ti o nse nkan oṣu re lowo lati wo synagogue ti o ba je wipe obirin yi ti so ohun na di alaimo koda ki o kan je pelu biba gbọn erukun danu ni abe atelese re. Alufaa ti iyawo, omobirin, tabi iya re ba nse nkan oṣu ko le ka adua alufaa ninu synagogue.¹⁰ Abajo ti awon obirin Juu fi nri ise nkan oṣu gegebi “egun”¹¹.

Islam o ri obirin ti o nse nkan oṣu re bi eniti o ni “iwa eleri” kankan lara rara”. Ko ki nse “eniti a ko gbodo fi ara kan” besini ki nse “eni egun”. O nse igbesi aiye re bi o titi sugbon pelu aala kansošo: Won ko yonda fun tokotaya lati ni ajošepo ni asiko ti o nse nkan oṣu lowo. Won yonda fun won lati se awon ajošepo miran ti o ku. Won yo obirin ti o nse nkan oṣu lowo kuro ninu awon ti awon ise ijosin kan je oranyan fun bi awon irun ojoojumo ati awe gbigba.

APA 6 - IJE ELERI?

Ijiyan miran ninu eyiti Al-Qur'an ati Bibeli nyapa enu le lori ni ijiyan lori ki awon obirin se eleri. Otito ni wipe Al-Qur'an ti ko awon olugbagbo ododo ti won nse owo/karakara leko lati ni eleri okunrin meji tabi okunrin kan ati obirin meji (**Qur'an 2:282**). Sibesibe, bakanna otito ni wipe Al-Qur'an ni igba miran ma ngba eri obiran kan bi ti okunrin kan. Ni tooto eri obirin kan le la eri okunrin kan mole nigba miran. Ti okunrin kan ba fi esun aimo kan iyawo re, Al-Qur'an fe ki o bura atinuwa ni igba marun ni eri wipe iyawo re jebi esun ti o fi kan. Ti iyawo ba tako ti ohun naa si bura bakanna ni igba marun, won ko gba wipe o jebi, eyikeyi ti owu ki o le je won ka igbeyawo won yi si eyi ti o ti tuka. (**Qur'an 24:6-11**).

Ni ida keji, won ko yonda fun awon obirin lati jeri ni awujo awon Juu akoko.¹² Rabbis fi ailejere awon obirin si aarin awon egun mesan ti won fi awon obirin gun nitori Ifasehin (bojuwo apa "*Ohun ti Efa fi lele*"). Won ko yonda fun awon obirin ni Israeli ti ode oni lati jeri ni awon ile-ejo Rabbis.¹³ Awon Rabbis da kini idi ti awon obirin ko fi le jeri ni ile-ejo lare pelu mimu **Genesisi 18:9-16** wa leri, ti o wa nibe pe Sara, iyawo Abrahamu paro. Awon Rabbis ma nlo isele yi gegebi eri wipe awon obirin ko kun oju osuwon lati je eri. A gbodo se akijesi ni ibiyi wipe itan ti won so ninu **Genesisi 18:9-16** yi won muwa ninu Al-Qur'an ni eyiti o ju igba kan so lo laisi ofiri wipe Sara pa iro (**Qur'an 11:69-74, 51:24-30**). Ninu Kristieni ti iha Iwo-Oorun, awon ofin mejeeji ti alufaa ati ti ara ilu ni o ko fun awon lati jeri titi di owo igbehin sentiuri ti o gbehin.¹⁴

Ti okunrin kan ba fi esun iwa aimo kan iyawo re, ni ibamu si Bibeli won ko ni gba ijerisi re -iyawo- wole rara. Iyawo ti won fi esun kan gbodo jejo pelu idanwo. Ninu ipelejo yi, iyawo nkoju adanwo ati iteniloriba ti ilana esin eleyi ti o gbodo fi idi ijebi tabi aimokan re mule (**Numeri 5:11-13**). Lihin idanwo yi ti won bari wipe o jebi, won yio da ejo iku fun. Ti ko ba jebi, oko re koni jebi esun eyikeyi asise.

Jubele, ti okunrin kan ba mu obirin kan bi iyawo lehinna owa fi esun kan wipe ki nse wundia, won koni gba ijerisi tie -iyawo- wole rara. Awon obi re ni o gbodo mu eri ti fi nrile wipe wundia ni wa niwaju awon agba ilu. Ti awon obi ko ba le fi idi aimokan omo won rile, won yio le loko pa siwaju

enu ona baba re. Ti awon obi ba wa le fi idi aimokan re mule, won yio ni ki oko san esan itanran ogoron kan sekeli ti fadaka lasan ko si ni le ko iyawo re sila ni odiun igbati o ba si wa laiye:

“Bi okunrin kan bag be iyawo kan, ti o wole to o, ti o si korira re, Ti o si ka oran si lorun, ti o siba oruko re je, ti o si wipe, Mo gbe obirin yi, nigbati mo si wole to o, emi ko ba a niwundia: Nigbana ni ki baba omobirin na, ati iya re, ki o mu ami wundia omobirin na to awon agba ilu lo li enubode: ki baba omobirin na ki o si wi fun awon agba na pe, Emi fi omobirin mi fun okunrin yi li aya, o si korira re. Si kiyesi i, o si ka oran si i lorun, wipe, Emi ko ba omobirin re niwundia; beeni wonyi ni ami wundia omobirin mi. Ki won ki o sina aso na niwaju awon agba lu. Ki awon agba ilu na ki o si mu okunrin na, ki won ki o sin a a, ki won ki bu ogoron sekeli fadaka fun u, ki won ki o si fi fun baba omobirin na, nitoriti o ba oruko wundia kan ni Israeli je, ki on ki o si maa se aya re, ki o ma se ko o li ojo aye re gbogbo. Sugbon bi ohun na ba se otito, ti a ko ba si ri ami wundia omobirin na, Nigbana ni ki won mu omobirin na wa si enu-ona ile baba re, ki awon okunrin ilu re ki o so o li okuta pa, nitoriti o hu ibi ni Israeli, ni si se agbere ninu ile baba re: beeni ki iwọ ki o mu iwa buburu kuro laarin nyin” (Deuteronomi 22:13-21).

APA 7 – AGBERE?

Gbogbo ẹsin ni wọn ri iwa agbere si iru ofin Olọhun. Bibeli gbe idajọ iku kalẹ ni ofin fun ọkọọkan awon alagbere ọkunrin ati alagbere obirin. (**Lefitiku 20:1**). Bakanna ni Islam jẹ ọkọọkan awon alagbere ọkunrin ati alagbere obirin niya (**Qur'an 24:2**). Şugbon, itumọ ti Al-Qur'an tu agbere si yatọ gedengbe si itumọ ti Bibeli tumọ rẹ si. Agbere, ni ibamu si Al-Qur'an, jẹ ibalopo loko laya ti ki nŞe ọna eto ti o waiye laarin ọkunrin ti o ti ni iyawo ati obirin ti o ti ni ọko. Obirin ti o ti ni ọko ti o tun wa ni ibalopo loko laya ti ki nŞe ọna eto pelu elomiran ni Bibeli ka kun iwa agbere (**Lefitiku 20:10, Deuteronomi 22:22, Awon Owe 6:20, 7:27**).

“Bi a bamu ọkunrin kan ti o ba obirin kan dapọ, ti a gbe ni iyawo fun ọko, nje ki awon mejeeji ki o ku, ati ọkunrin ti o ba obirin na dapọ, ati obirin na; beęni ki iwọ ki o si mu ibi kuro ni Israeli” (**Deut. 22:22**).

“Ọkunrin ti o ba ba aya ọkunrin miran Şe panŞaga, ani on ti o ba aya ẹnikeji rẹ Şe panŞaga, panŞanga ọkunrin ati panŞaga obirin li a o pa li tooto” (**Lef. 20:10**).

Ni ibamu si alaye inu Bibeli, ti ọkunrin ti o ti ni iyawo ba Şe panŞaga pelu obirin ti ko ti ni ọko, won ko ka eleyi kun oran rara. Ọkunrin ti o ti ni iyawo ti o tun wa ni ibalopo ti ko leto pelu awon obirin ti ko ni ọko ki nŞe alagbere ọkunrin beęna ni awon obirin ti ko ti ni ọko ti o ni ibalopo pelu rẹ ki nŞe alagbere obirin. Ida eŞe agbere ma nŞele nikan nigbati ọkunrin kan, yala o ti ni iyawo tabi apon, Şe panŞaga pelu obirin adelebo kan. Nibayi, won ka ọkunrin kun alagbere, koda ki o jẹ apon, won si ka obirin pelu si alagbere. Ni kukuru, panŞaga ni eyikeyi ibalopo ti o lodi si ofin pelu obirin adelebo. Ini ibalopo ni ọna aitọ ti ọkunrin ti o ti ni iyawo ko ki nŞe eŞe pato ninu Bibeli. Kiwa ni idi ti awon mejeeji ko fi ri bakanna ni iŞe? Ni ibamu si Encyclopedia Judaica, won ka iyawo kun ohun ini ọko ni eyiti panŞaga si jẹ ohun ti o nko ipalara ba eto ọko ti o ni lori rẹ; iyawo si niyi gegebi ohun ini ọko ko ni iru eto bayi lori rẹ.¹⁵ Eyini wipe, ti ọkunrin kan bani ibalopo

lokolaya pelu obirin adelebo kan, yio ma je ipalara fun ohun eto okunrin miran, ti o ba ri be, won gbodo je e niya.

Titi di oniyi ni Israel, ti okunrin ti o ti ni iyawo bani ibalopo ti ko to pelu obirin wundia kan, awon pelu obirin yi je omo eto. Sugbon, ti obirin adelebo bani ibalopo pelu okunrin miran, boya o ti ni iyawo tabi koni iyawo, awon omo re pelu okunrin naa ki nse omo aitio nikan Sugbon omo-ale niwon pelu bakanna ni o je ewo fun won lati awon Juu miran ayafi awon ti o gba esin ati awon omo-ale miran. Ifofin de yi wa de ori awon aromodomo won de awon iran mewa titi di igba ti o sunmo ki abuku agbere naa ti le.¹⁶

Ni apakeji, Al-Qur'an ko ka eyikeyi obirin lati je ohun ini okunrin kankan. Al-Qur'an fi laakaye gbe alaye ajoSepo ti o wa laarin oko ati iyawo kale ni eniti o nsobayi:

“Atipe o mbe ninu ami Re pe, O da awon aya fun nyin lati ara nyin ki e le ba ma ri ifaiyabale lodon won, O si Se ife ati ike si aarin nyin. Dajudaju awon ami mbe ninu eyi fun awon enia ti o nronu” (Qur'an 30:21).

Eyi ni ero ti Al-Quran nipa igbeyawo: ife, anu, ati isimi, ki nse ohun ini ati ajulo.

APA 8 – AWỌN EJE?

Ni ibamu si Bibeli, ọkunrin gbọdọ mu eje ti o ba da si Ọlọhun Ẹ, ko si gbọdọ ge adehun rẹ. Ni ida keji, wọn ko jẹ obirin nipa lati mu eje rẹ Ẹ. Baba rẹ gbọdọ fi ọwọ si i, ti o ba jẹ wipe o Ẹ ngbe ni ilẹ rẹ, tabi ki ọkọ rẹ fi ọwọ si ti o ba jẹ wipe o ti ni ọkọ. Ti baba/ọkọ ko ba fi ọwọ si awọn eje omobirin/iyawo rẹ, asan ati ofo ni gbogbo awọn ohun eje ti o da:

“Sugbọn bi baba rẹ ba kọ fun u li ọjọ na ti o gbọ, ko si ọkan ninu eje rẹ, tabi ninu ide ti o fi de ara rẹ ti yio duro.... Sugbọn bi ọkọ rẹ ba kọ fun u li ọjọ na ti o gbọ, nje on o mu eje rẹ ti o jẹ ati ohun ti o ti ẹnu rẹ jade, eyi ti o fi de ara rẹ, dasan” (Num. 30:2-15).

Kini idi rẹ ti o fi jẹ pe eje kan ki nṢe ọranyan papa? Idahun si eleyi jẹ eyi ti o rọrun: nitoripe baba rẹ ni o ni i, Ẹiwaju igbeyawo, tabi ọkọ rẹ ni o ni i, ni ẹhin igbeyawo rẹ. Agbara bari omobirin nipa debi wipe, o le gbiro lati ta a! Wọn tọka si ninu iwe awọn Rabbi wipe: *“Okunrin kan le ta omobirin rẹ, Sugbọn obirin ko le ta omobirin rẹ; okunrin le fi omobirin rẹ fọkọ, Sugbọn obirin ko le fi omobirin rẹ fọkọ.”*¹⁷ Iwe awọn Rabbi tun ntọka si wipe igbeyawo nduro fun igbe ini agbara lori omobirin kuro ni ọdọ baba lọsi ọdọ ọkọ: *“ifomofokọ, nsọ obirin di ohun ini –ohun ini alailebajẹ- ti ọkọ...”* Ohun ti o han ni, ti wọn ba ka obirin si ohun ini ẹnikan, ko le mu eje ti olowo rẹ ko ba fi ọwọ si Ẹ.

O jẹ ohun ti odun mọni lati Ẹ akiyesi wipe ẹkọ Bibeli ti o da lori ijẹ eje awọn obirin yi lapa sodi lori awọn obirin Juu - Kristiẹni titi di ibere senturi yi. Obirin kan ti o ba ni ọkọ ni Iha Iwọ-Oorun aiye ko ni ipo labẹ ofin. Kosi ohunkohun ti o le Ẹ ti o ni iyi labẹ ofin. Ọkọ rẹ le kọ eyikeyi agbaẸ, idunadura, tabi idawọle ti o ba Ẹilẹ. Awọn obirin ni Iha Iwọ-Oorun (awọn ti wọn ntele ilana Juu - Kristiẹni julọ) wọn fọn mowon lati ma le gbe iṢẹ fun ẹlomiran nitoripe ẹnikan ni o niwọn. Awọn obirin Iwọ-Oorun ti wa ninu inira fun nkan bi ẹgberun meji odun nitori ọna ti Bibeli gba ri ipo awọn obirin siti awọn baba ati awọn ọkọ wọn.¹⁸

Ninu Islam, eḗ gboḡbo Musulumi, akọ tabi abo, ni o ḡe ọranyan le lori. Kosi ẹniti o ni agbara lati kọ awon eḗ ti elomiran ba ḡe.

Ikuna lati mu adehun ti okunrin tabi obirin ba ḡe ḡe, o ḡboḡ ḡe eyiti yio tanran re ḡeḡbi won ti tokasi ninu Al-Qur'an:

“Olohun ki yio mu nyin ba wi fun ara ti e bu niti ere, ḡugbon On yio mu nyin fun ara ti e finufedo bu, nitorina itanran re ni bibo talika mewa yo ninu onje ti o daraju ti e nfun awon enia nyin je, tabi wiwo won laḡo tabi ki e so eru kan di omo, ẹniti ko ba ri (nkankan ninu ohun wonyi) awe ḡbigba ojo meta (lokan), eyiyi ni itanran ibura nyin nigbati e ba ti bura, e ma mu ibura nyin ḡe, bayi ni Olohun nḡe alaye awon oro Re ki e le ma dupe” (Qur'an 5:89).

Awon emewa Anabi Muhammad, lokunrin ati lobirin, ni won ma nḡe ibura itele/igba ni Olori fun U tikalarare. Awon obirin ḡeḡ beḡ na ni awon okunrin, ni won ma wa nba funra won ti won si nda majemu won:

“Ire Anabi, nigbati awon onigbagbo ododo obirin ba wa ba o ti nwon wa ba o ḡe majemu lori pe awon ko ni da nkan po mo Olohun mo atipe awon ko ni jale atipe awon ko ni ḡe agbere atipe awon ko ni pa awon omo won atipe awon ko ni da adapa irọ eyiti nwon fi owọ ati esẹ won ḡe (nipa ḡbigbe omo ti ki iḡe ti oko fun u) ti nwon ko si ni yapa re nibi daradara, nigbana ba won ḡe majemu, ki o si toro aforiji loḡo Olohun fun won. Dajudaju Olohun ni Alaforiji, Onike” (Qur'an 60:12).

Okunrin kan ko le da eḗ dipo omobirin tabi aya re. Be e naa ni okunrin kan ko le da eḗ ti enikeneni ninu awon alasinmi mo re je duro.

APA 9 – AWON OHUN INI IYAWO?

Awon esin metete ni won jo ni igbagbo ti ko yise ninu pataki igbeyawo ati igbesi aiye molebi. Bakanna ni won tun fi enuko lori ije olori oko ninu ebi. Biotilewu kori, awon iyato ti o fi oju han gedegbe wa laarin awon esin metete ni ibamu si fi fifi aala si isedari. Ofin atowodowo Juu-Kristieni, ko dagegebi ofin Islam, ni eyiti o ngbooro ije oludari oko lori iyawo re de ije olowo iyawo re.

Ofin Juu ti o nise pelu ipa oko lori iyawo re je eyiti o nyapa lati ara ero wipe ohun ni o ni o ni i gegebi o ti se ni eru re.¹⁹ Ero yi ni o je idi ti o wa ni abe sise ojumeji nibi awon ofin agbere ati nibi agbara oko ladi da majemu ti iyawo re se nu. Ero yi bakanna ni o wa nidi kiko inikapa fun obirin lori dukia re tabi awon ohun ini re. Ni gbara ti obirin Juu ba ti ni oko, ni yio ti se afeku eyikeyi ikapa lori dikia ait awon ohun ini re. Awon Rabbi ti awon Juu fi eto oko lori dukia iyawo re rinle gegebi wipe ohun ni o ni: *“Ni odiwun igba ti okunrin kan ba ti ni obirin kan nje tele eleyi wipe ohun naa ni yio di eniti o ni dukia re pelu?”*, ati *“Ni odiwun igba ti o ba ti ni obirin nje koni ni ohun ini re pelu?”*²⁰ Bayi, igbeyawo ma nsọ obirin ti o loro di alaini rara. Talmud nse alaye ipo inawo iyawo gegebi o ti nbọ yi:

“Bawo ni obirin kan se ni nkan kan: ohunkohun ti o je tire nje ti oko re? Ohun ti o ba je tire -oko- nje tire -oko-, ohun ti o ba je -iyawo- je tire -oko- bakanna.... Awon ohun ini re ati ohun ti o ba ri ni opopo tire -oko- ni bakanna. Awon ohun elo inu ile, koda awon erunrun akara ti o wa ni ori tabili, tire ni. Ti o b ape alejo wale re ti o si fun ni onje, a je wipe o ji ninu ohun ini oko re...” (San. 71a, Git.62a).

Ododo ti o wa labẹ ọrọ yi ni wipe dukia obirin Juu wa lati ma fi se awon okunrin ti o ba wu u lati fe ni ojuloyin. Molebi Juu yio ya apakan ninu ohun ini baba re si oto fun omobirin won nitori asiko igbeyawo lati lo o gegebi owo ori iyawo. Owo ori iyawo yi ni o so awon omobirin Juu di nkan iniri fun awon baba won. Baba ni lati re omobirin re fun opolopo odun lehinna yio wa se ipalemọ fun igbeyawo re pelu ipese owo ori iyawo ti o tobi silẹ.

Bayi, gbese ni omobirin je ninu molabi Juu ki nse anfani.²¹ Idahun fun yi ni o nse alaye idi ti bibi omobirin ko fi nse ohun idunnu ni awujo Juu atijo (Wo Apa Awon “*Omobirin Egan ati Itiju?*”). Owo ori iyawo ni ebun igbeyawo ti won fun oko iyawo ni abe ala iyalegbe fun akoko kan. Oko yio ma se gegebi wipe nkan ini re Sugbon ko gbodo ta a. Iyawo yio padanu ise akoso lori owo ori iyawo ni akoko igbeyawo. Jubelo, Won ni afojuna ki o sise ni ehin igbeyawo gbogbo ohun ti o ba si nri yio ma je ti oko re niti owo oya fun amojuto re ti o je oju se re. O le ri dukia re gba pada ni odiwun igba meji pere: itu yigi tabi lehin iku oko re. Ti o ba je wipe ohun –iyawo- ni o koko ku, oko ni yio jogun dukia re. Ti o ba je oko re loku, iyawo yio gba dukia re ti o san ni asiko igbeyawo pada Sugbon koni eto lati jogun ipin kankan ninu dukia oko re ti o ku. Bakanna won gbodo fi kun wipe oko iyawo ni lati fun iyawo re ni ebun iyawo, pelu beana ohun -oko- naa ni yio duro gegebi eniti o ni i ni odiwun igbati won nfe ara won.²²

Titi di aipe yi, Kristi eniti ni o ntele ofin atowodowo ikanna ti Juu. Awon esin mejeeji ati awon alakiso ilu ni Christian Roman Empire (lehin Constantine) beere fun ifenuko lori dukia ni iwakani fun imo riri igbeyawo. Awon molabi ti o ba fi omobirin won fun oko owo ori iyawo won ma nbi si, fun idi eyi, won ma nro awon okunrin lati tete se igbeyawo ni kiakia nigbati awon molabi si ma nsun awon igbeyawo omobirin won siwaju tayọ asiko ti o je asa.²³ Ni abe ofin Canon, iyawo ni eto lati beere fun owo ori re ti igbeyawo ba di ofo ayafi ti o ba je wipe o jebi iwa agbere loku. Ti o baribe, yio padanu eto re ninu owo ori iyawo eleyi ti o ku ni owo oko re.²⁴ Ni abe ofin Canon ati ofin ara ilu obirin ti o ba ni oko ni Christian Europe ati America ti padanu awon eto re lori dukia re titi di igbehin senturi ikokandilogun ati ibere senturi ogun. Fun apeere, awon eto awon obirin ni abe ofin English je eyiti won kojọ ti won si te jade ni 1632. Ohun ti o wa ninu awon eto yi ni: “*Ohunkohun ti oko bani bani ohun ni o ni i. Ohunkohun ti iyawo bani ti oko ni nse.*”²⁵ Ki nse wipe obirin yio padanu awon nkan ini re nikan nitori igbeyawo, biko se pe yio tun padanu ije enia pelu. Ko si ohunkohun ti o le se ti yio je eto labẹ ofin. Oko re le ko ohunkohun ti o bata tabi fi tore silẹ nitori ko si ofin kankan ti o gbe e lese. Eniti o ba ni adehun pelu re won ka si odaran nitori ikopa re ninu iwa jibiti. Jubelo, ko le pe enia lejo tabi ki won pe lejo ni oruko tire gangan, beni ko si le pe oko re lejo.²⁶

Won ma nba obirin ti o ti ni oko lo gegebi omode ni oju ofin. Obirin je ohun ini fun oko re nitorina o se ippadanu ohun ini re, eto ije enia re, ati oruko ebi re.²⁷

Islam, lati ogorun odun meje C.E, ti fun obirin ti o ba ni oko -adelebo- ni ominira ti ara re eleyi ti Juu-Kristieni Iwo-Oorun ko fun won titi di aipe yi. Ninu Islam, iyawo ati ebi re ko si ni abe ide biotiwu ki o ri pe ki won fun oko ni ebun. Omobirin ki nse gbese ninu ebi Musulumi. Islam se obirin ni eni owo ni eyiti ki nse iwore lati gbe ebun kale lati fi fa oju awon okunrin mora. Oko ni o gbodo fun iyawo ni ebun igbeyawo. Won si ka ebun yi kun dukia re atipe ko si eyikeyi ninu oko tabi ebi iyawo ti o ni ipin kankan ninu re tabi ikapa lori re. Ni awon awujo kan loni, ebun igbeyawo ti o je egberun lona ogorun dollar ni fadaka ki nse nkan ti oju ko riri.²⁸ Iyawo ni o ni ebun igbeyawo koda ti oko re ba ko sile ni ojo iwaju. Won ko yonda ipin kankan fun oko ninu dukia iyawo re ayafi eyiti o ba fun pelu ife inu re.²⁹ Al-Qur'an ti se alaye ipo re ni eyiti o fi o fi oju han gedegbe nipa oro yi:

“E fun awon obirin ni owo-ife won ni tokantokan, Sugbon bi nwon ba fi inudidun yonda nkankan ninu re fun nyin funra won, nigbana e je e pelu irorun ati adun” (Qur'an 4:4).

Dukia ati awon ohun ini iyawo wa ni abe ase re ati fun lilo re nikan ni igbati o si je pe abojuto ohun ati awon omore je iwo lori oko re.³⁰ Laini boju wo eyikeyi ola ti o wu ki iyawo ni, ko je oranyan fun lati pa owo po pelu oko lati wa jije mimu fun ebi ayafi ti o ba finufedo yan lati se eyi. Awon ololufe njogun ara won. Jubere lo, obirin adelebo ninu Islam sini ominira ti ara re labere ofin bakanna oruko morebi re.³¹ Adajo kan omore America soro nigbakan lori awon eto awon obirin Musulumi nigbati o nsore bayi: *“Omobirin Musulumi kan le se igbeyawo nigba mewa, Sugbon awon oniranran oko yi ko le pa ijeeni tire run. Irawo ti nyi oorun ka ni ti o si ni oruko ati eto ti o je tiere labere ofin.”*³²

APA 10 – KIKO ARA TOKOTAYA (ITU-YIGI)?

Awon esin meteta ni o ni awon ijiyan alarambara nibi awon iwo won nipa kikora tokotaya. Gbogbo oniran ituka laarin tokotaya ni Kristiḡniti ko lapapo. Majemu Titun duro siḡin lori wipe agbeyawo je ohun ti ko se tuka. Won ni Jesu so wipe: “*ḡugbon emi wi fun nyin, Enikeni ti o ba ko aya re silẹ, biko se nitori agbere, o mu se panḡaga: enikeni ti o ba si gbe eniti a ko silẹ ni iyawo o se panḡaga*” (Matteu 5:32). Apeḡ alailegbe ki ko pari yi, laisi iye meji, ki nse otito. O dawole iwa alailabawon eleyi ti awon awujo enia ko ti ri se pari. Nigbati lolufe meji kan ba ri wipe igbesi aiyẹ loḡolaya won ti koja atunse, ifagile opiya laarin won ko le se won lore kankan. Ije lolufe meji ti ajoḡepo won ko gun rege mo nipa lati wa papo je eyiti ko wulo beḡni ko si ni itumo. Abajo ti apapo agbaiye Kristiḡni fi nse igbesẹ lati se ijewosi kiko ara tokotaya.

Ni ida keji, esin Juu fayegba itu yigi koda laini idi kan pato. Majemu Lailai fun oko ni eto lati ko iyawo re koda ko je pe o kan korira re lasan:

“Bi okunrin kan ba fe obirin kan, ti o si gbe e niyawo, yio si se, bi obirin na ko ba ri ojurerẹ li oju okunrin na, nitoriti o ri ohun alebu kan lara re, nje ki o ko iwe ikosile fun obirin na, ki o fi i le e lowo, ki o ran a jade kuro ninu ile re. Nigbati on ba si jade kuro ninu ile re, on le lo, ki o maa se aya okunrin miran. Bi oko re ikẹhin ba si korira re, ti o si ko iwe ikosile fun u, ti o si fi i le e lowo, ti o si ran jade kuro ninu ile re; tabi ti oko ikẹhin ti o fe e li aya ba baku, oko re isaju, ti o ran jade kuro, ki o ma se tun ni i li aya lehin igba ti o ti di eni-ibaje tan” (Deut.24:1-4).

Awon ese ti o wa loke yi ti da ariyanjiyan ti o lami silẹ laarin awon ojogbon Juu nitori iyapa enu won lori itumo awon gbolohun “*airi ojurerẹ*”, “*alebu*” ati “*ikorira*” ti won mu enu ba ninu awon ese yi. Talmud ko awon oniranran ero won kale:

“Ajo Shammai duro lori wipe okunrin kan ko gbodo ko iyawo re silẹ ayabi ti o ba ri wipe o jẹbi awon ibalopo pelu okunrin miran eyi ti ko to, nigbati ajo

*Hillel so wipe o le ko o silẹ koda ki o kan **SeSi** ba awo re je lasan. Rabbi Akiba so pe o le ko silẹ koda ki o je wipe o kan ri obirin miran ti o rewa ju u lo” (Gittin 90a-b).*

Majemu Titun nduro lori ero awon Shammai nigbati ofin Juu duro lori ipinnu awon Hillel ati R. Akiba.³³ Lopin igbati o je wipe ero awon Hillel ni o bori, o ti di asa ofin Juu ti kose foju rena lati yonda fun oko lati ko iyawo re laini okunfa kankan rara. Majemu Lailai ko fun oko ni eto kiko iyawo ti ko ri “ojurere” re nikan biko sepe o ka iko “iyawo buruku” si ohun oranyan:

“Iyawo buruku kan ma nfa irenisile, ifoju abuku woni, ati ogbe okan. Olo owo ati ailera orunkun ni ti okunrin eyiti iyawo re kuna lati mu inu re dun. Obirin ni orisun iru ofin Olohun, atipe lati ipa ese re ni a o ku. Ma se fi agba ti o njomi silẹ ki o kan omi tabi gba iyawo buruku laye lati so ohun ti o wun u. Ti ko ba tele ase re, ko o silẹ ki osi le e jade” (Oniwasu 25:25).

Talmud ti ka oniranran awon iwa kan lati owo awon iyawo eleyi ti o fi o so di oranyan fun oko lati ko won silẹ: “Ti o ba jeun ni opopo, ti o ba mu ohun mimu pelu ojokoro ni ita, ti o ba fi omu fun omu ni gbangba, ni eyikeyi ti o wu kole je Rabb Meir so wipe o gbodo fi oko re silẹ” (Git. 89a).

Talmud tun se ni ofin lati le iyawo agan (obirin ti ko bimọ kankan ni iwọn odun mewa) jade: “Awon Rabbi wa kowa: Ti okunrin kan ba fe aya kan ti o si gbe pelu re fun odun mewa ti ko si bi omu rara, ki o ko o silẹ” (Yeb. 64a).

Ni ida keji, awon iyawo ko le ko oko ni abe ofin Juu. Sugbon, iyawo Juu kan, le beere fun eto lati ko oko re niwaju ile-ejo Juu nigbati o ba mu idi ti o fi ese mule wa. Awon aaye die ti o kere gidi ni won fun iyawo lati le se ibeere fun fun itu yigi. Awon aaye yi ni: Oko ti o ni alebu tabi awon arun ara, oko ti ko pe awon iwọ asopo pelu iyawo re, etc. Ile-ejo legbe lehin ibeere iyawo ti o fe ko oko re Sugbon ko le e tu igbeyawo yi. Oko nikan ni o le tu igbeyawo pelu ifun iyawo re ni iwe ikosile. Ile-ejo le je oko nipa, ni ki o san itanran, ti i mole, ati ya aaye re soto lati je e nipa ki o le pese iwe ikonisile ti o pondandan fun iyawo re. Sugbon ti oko bay a abori kunkun eda, o le ko jale lati ko iyawo re ti yio si je ki o ma wa pelu re titilai. Eyiti o wa buruju, o le ko o silẹ laijawe fun ti yio si fi silẹ laije abi ilemosun. O

(okọ) le fe iyawo miran tabi koda se aiye pelu eyikeyi wondia ti yio si bi awon omọ fun (omọ eto ni awon omọ yi ni abe ofin Juu).

Ni ida keji, iyawo ti won ko silẹ, ko le fe okunrin miran ni odiwon igba ti o je wipe igbeyawo re ti o se si to labẹ ofin beṅna ni ko si le gbe pelu okunrin miran ti o yatọ si okọ re nitori pe won yio ka a kun aṣewo atipe awon om ti o ba bi lati ara igbepo yi yio ma je omọ ale titi de ori iran kewa. Obirin ti o ba wa ni iru ipo bayi won ma npe ni agunah (obirin ti o wa ni abe ide).³⁴ Ni orile-ede America loni nkan bi 1000 si 1500 awon obirin Juu ti won agunot (agunah ti o ju eyokan lo) ni o wa, nigbati onkan won ni Israel le je bi 16000. Awon okọ le fi ona eru gba egbeṅberun dollar lowo awon iyawo ti o ha siwon lowo fun paṣiparọ itu yigi labẹ ofin Juu.³⁵

Islam wa lagbedemeji ni aarin Kristiṅniti ati omolehin Juda nipa itu yigi. Igeyawo ninu Islam je asopo mimọ kan ti ko gbodo ja ayafi pelu awon idi ti o pon dandan. Won paṣe fun awon ololufe mejeeji lati san gbogbo awon ona iwatunse ni gbogbo igbati igbeyawo won ba nwa ninu ewu.

Itu yigi koni o gbodo je ona abayo ayafi nigbati ko ba si ona abayo miran. Ni kukuru, Islam mo itu yigi, pelu be e ise ni o nse aigbaniyanju re pelu gbogbo ona. E je ki a wo iha ikosi re ni akoko. Islam fun awon ololufe mejeeji ni eto lati fi opin si ajoṣepo tokoataya won.

Islam nfun okọ ni eto fun Talaq (ikosile/itu yigi).Jubelo, ko se bi esin omolehin Juda, nfun iyawo ni eto lati tu igbeyawo latipase ohun ti a mo si Khul'a.³⁶ Ti okọ batu igbeyawo pelu ikọ iyawo re silẹ, ko le gba eyikeyi ninu awon ebun igbeyawo ti o fun u (iyawo) pada. Al-Qur'an nda awon okọ ti won nko awon iyawo won silẹ lekun nibi gbigb awon ebun igbeyawo won pada bi o tilewu ki ebun na lowolori tabi pataki to:

“Bi enyin ba si fe fi iyawo kan parọ si aye iyawo kan ti e si ti fun okan ninu won ni opolopo oro; ki e maṣe gba nkọkan (pada) ninu re, E o ha gba a niti adapa iro (ibanuje) ati niti ese ti o han gbangba?” (Qur'an 4:20).

Ti o ba je pe iyawo ni o yan lati fi opin si igbeyawo, o (iyawo) le da awon ebun igbeyawo pada fun oko re. Ida awon ebun pada ni iru aye bayi je esan atunse fun oko ti o wiwa pelu iyawo re ni okukundun nigbati ohun(iyawo) si yan lati fi sile.

Al-Qur'an je awon okunrin Musulumi nipa wipe won ko gbodo gba eyikeyi pada ninu awon ebun ti won fit a awon iyawo won lore ayafi nigba ti o ba je iyawo ni yan lati tu igbeyawo:

“Ko si to fun nyin pe ki e gba nkankan (pada) ninu ohun ti e fun won, ayafi ti awon mejeeji ba mberu pe won ko ni le duro ni enu-aala Olohun. Bi enyin na (alatunse) ba mberu pe awon mejeeji ko ni le duro ni enu-aala Olohun nigbana ko si ibawi fun awon mejeeji nipa ohun ti (aya) ba fi se irapada ara re. Awon wonyi ni awon enu-aala Olohun, e ma se re-koja won” (Qur’an 2:229).

Bakanna, obirin kan wa ba Anabi Muhammad ni eniti o nbeere fun itu igbeyawo re, o so fun Anabi wipe ohun ko ri esun kankan ti o tako awon iwa tabi isesi oko re. Ohun isoro kanso so ti obirin kan ni pelu oko re ni wipe nitoto ko ni ife mo debi wipe ko ni ikapa lati gbe pelu re m rara. Anabi si beere lowo re:

(“Nje iwọ yio da ogba re (ebun igbeyawo ti o ti fun iwọ) pada?” obirin na si so wipe: “Beeni”. Anabi wa ko okunrin yi ni ekọ wipe ki o gba ogba re pada ki o si tun tewogba itu yigi) (Bukhari).

Ni awon aye kan, iyawo Musulumi le ma gbiro lati toju igbeyawo re sugbon ti o ba ara re ni eniti o to lati beere fun ikosile nitoti awon idi kan ti o nso di dandangegebi: Aini aanu oko, ipaniti lainidi, oko ti ko pe awon iwọ ajoşepo, etc. Ni awon aye wonyi ile-ejo Musulumi ma ntu yigi.³⁷

Ni kukuru, Islam fun obirin Musulumi ni awon eto ti ko legbe: O le fi opin si igbeyawo latipase Khul'a, o sit un le bebe fun ikosile. Iyawo Musulumi ko le di eniti a de mole lailai pelu igbegbonri oko kan. Awon eto wonyi ni o se awon obirin Juu ti won ngbe ni awon awujo Islam akoko ti ogoron meje odun C.E. ni ojuloyin lati beere fun iri awon iwe ikosile gba ni owo awon

okọ wọn Juu ni ile-ejọ Musulumi. Awon Rabbi tenumo wipe awon iwe yi je asan ati afo. Lati le mu opin ba igbese yi, awon Rabbi fun awon obirin Juu ni awon eto ati anfani titun ninu awon igbidawo lati ko irewesi ba afilo ti awon ile-ejọ Musulumi. Won ko fun awon obirin Juu ti won ngbe ni orile-ede Kristieni ni eyikeyi iru awon anfani yi ni igbati o je pe ofin ikosile ti Romu nlo nibe ko wuni lori ju ofin Juu lo.³⁸

Nibayi, e je ki a bojuwa wo bi Islam se nko irewesi ba itu yigi. Anabi ti Islam so fun awon onigbagbo ododo wipe: “ninu gbogbo awon ohun ti won yoda patapata, ikosile ni eyiti Olohun korira julọ” (Abu Dawood).

Okunrin Musulumi ko gbodo ko iyawo re sile nitoripe o kan korira re lasan. Al-Qur’an nko awon okunrin Musulumi leko lati je oninu rere si awon iyawo won koda ni awon asiko ibinu ati inifura ikorira:

“Ki e si ma ba won lo pelu daradara. Bi e ba korira won, o le je pe e ko ohun kan ti Olohun si ti se opolopo rere sinu re” (Qur’an 4:19).

Anabi Muhammad pa iru ase bayi naa:

“Okunrin ti o ba je onigbagbo ododo ko gbodo korira obirin onigbagbo ododo. Ti o ba korira okan ninu awon iwa re omiran yio si je eti ti o telorun” (Muslim).

Anabi tun tenumo bakanna wipe awon Musulumi ti o darajulo ni awon ti won dara si awon iyawo won:

“Awon onigbagbo ododo ti won fi igbagbo ti o pe han ni awon ti o se wipe won ni iwa daradara atipe awon ti o dara ninu yin ni awon ti won dara si awon iyawo won” (Tirmidhi).

Sibesibe, Islam je esin ti wulo ti o si mo wipe awon asiko kan wa ti o je wipe igbeyawo ti wa ni etibebe iparun. Ni iru awon aaye bayi, kiki imoran iwa daada tabi idara eni lekun ko le yanju re. Bayi, kini ohun ti enia le se gba igbeyawo yi la kuro ninu ewu yi? Al-Qur’an nfun oko tabi iyawo eyiti enikeji re (iyawo tabi oko) je oluse buburu ni imoran ti o wulo. Fun oko ti o je wipe iwa buburu iyawo re nderuba igbeyawo yi, Al-Qur’an nmu orişirişi imoran merin wa gegebi o ti se alaye ninu awon ese ti o nbo wonyi:

“Ati awon ti e nberu siSe orikunkun won, (1)e Se kilokilo fun won, (2)e takete si ibusun won, (3)ki e si lu won; Sugbon bi nwon ba teriba fun nyin nje e ko gbodo wa ona (ija) pelu won, dajudaju Olohun je Oba-giga, Olutobi. (4)Bi e ba si fura airepo larin awon mejeeji, e yan ologbon kan ninu awon enia oko ati ologbon kan ninu awon enia aya, bi awon mejeeji ni kongelarin won, dajudaju Olohun je Olumo, Alakiyesi” (Qur’an 4:34-35).

Meta alakoko ni won gbodo koko Se igbiyanju re. Ti o ba wa kuna, lehinna iranlowo awon molebi ni ki enia wa beere fun. A ni lati Se akiyesi, nibi itan-mole si awon ese ti o wa loke yi, wipe lilu iyawo onitenbelekun je iwon die nibi o ti Se wa ni ipo eleketeta ti won le gunle ti a ba ni erongba wipe ohun nikan naa ni o le je ona abayo fun iwa buburu iyawo. Ti o ba wulo, won ko fi aaye gba oko ni gbogbo ona ki o ma ba iyawo re ja logegebi won ti Se re gedegbe ninu ese yi. Ti ko ba wulo, won ko fi aaye gba oko bakanna ki o si ma lo ona yi mo nibayi ona igbehin ti o gbodo gunle ni siSe pelu iranlowo awon molebi.

Anabi Muhammad ti ko awon oko Musulumi wipe won gbodo pada si iru awon ona wonyi ayafi ni awon aaye ti o ba pon dandan gegebi iwa-itiju gbangba ti iyawo hu. Koda ni awon aaye yi ijiya yi gbodo je die ati nigba ti iyawo ba taku, won ko yoda fun oko ki o mu u binu:

“Ti won ba jebi iwakiwa e le fiwon sile ni awon nikan ni ori ibusun won ki e si fi iya die jewon. Ti won ba teriba fun yin, e ma Se wa eyikeyi ona ti e le fi bawon ja” (Tirmidhi).

Pelupelu, Anabi Islam da awon eyikeyi lilu ona aitọ. Awon iyawo Musulumi kan rojo fun U wipe awon won lu won. Nigbati o gbọ eleyi, Anabi Se alaye lesese wipe:

“Awon ti o nSe eleyi (lu awon iyawo won) ki nSe eni rere ni aarin yin” (Abu Dawood).

A gbodo ranti ni aaye yi wipe Anabi tun so pe:

“Enirere ninu yin ni eniti o je rere si ebi re, Emi ni mo si je eni rere julo laarin yin si ebi mi” (Tirmidhi).

Anabi gba obirin Musulumi kan ni imoran, ti oruko re nje Fatimah bint Qais, pe ki o ma fe okunrin kan nitoripe won mo okunrin yi si eniti o ma nlu awon obirin:

“Emi lo ba Anabi ni eniti o so wipe: Abu Jahm ati Mu’awiah da enu ife komi. Anabi (ni ona imoran) sope: Nipa Mu’awiah o je olofi gidi ati nipa Abu Jahm ohun ti o ba saba ni lilo awon obirin” (Muslim).

A gbodo ni lokan wipe Talmud nyooda lilo iyawo ni ibaniwi fun ikonileko.³⁹ Won ko fi aala si asiko ti o pon dandan gegebi awon iwa itiju gbangba. Won yooda fun lati lu iyawo re koda ki o je wipe o kan ko lati se ise re ninu ile. Jubelo, won ko da lori ki o rora bawi die. Won gba laye ki o gba orikunkun kuro lowo iyawo re pelu ki o fi panfa na tabi ki o fi ebi pa.⁴⁰

Fun iyawo ti o je pe aise deede oko re ni o je okunfa isunmo iforisonpon igbeyawo, Al-Qur’an ngba ni awon imoran ti o nbo yi:

“Bi obirin kan ba beru ilokulo lati odo oko re tabi iseri-ipati, ko si ibawi fun awon mejeeji bi nwon ba le se atunse larin won. Atunse ni o si dara julio” (Qur’an 4:128).

Ni bayi, won gba iyawo ni imoran ki o beere fun atunse pelu oko re (pelu tabi laisi iranlowo molebi). O je ohun akiyesi wipe Al-Qur’an ko gba iyawo nimoran ki o gba awon ona meji ti itakete nibi ibalopo ati lilo. Idi fun eleyi le je wipe lati daabo bo iyawo kuro nibi ipada se ika lati odo oko re eleyi ti o nsi iwahu lowo. Ipalara ti ilo agbara bayi yio se fun iyawo ati igbeyawo yio ju daada ti yio se lo. Awon ojogbon Musulumi kan ti daba wipe ile-ejo le lo awon ona wonyi lori oko ni aaye iyawo. Eleyi ni wipe, ile-ejo yio yio koko se ikilo fun oko olofe, lehinna, yio ko ibusun iyawo re fun, lakotan yio lu ni lilo ti o ni apeere.⁴¹

Ni ipari re, Islam gba awon ololufe Musulumi ti won ti fe ara won ni imoran ti o ni agbara lati le yo awon igbeyawo ninu ewu laasigbo ati inufu-edofu. Ti okan ninu awon ololufe meji ba nwu asop-mimo lewu, Al-Qur’an gba enikeji niyanju lati se ohunkohun ti o ba rorun ti o si lapa lati la asopo-mimo yi kuro ninu ewu. Ti gbobgo awon ona ba kuna, Islam yooda fun awon alajosepo lati pin-ya nirorun ati nipele.

APA 11 – AWON ABIYAMO?

Ni oṣoṣo aaye ni Majemu Lailai ti paṣe ṣiṣe daradara ati ṣiṣe abojuto awon obi bakanna ni o sibu enu ate lu awon ti ko se aponle won. Fun apeere: “*Enikeni ti o ba fi baba tabi iya re re, pipa li a o pa a*” (Lef. 20:9) ati “*Ologbon omọ se ayo baba; Sugbon aṣiwere enia gan iya re*” (Awon Owe 15:20).

Bi o tile jepe ibuyin fun baba nikan ni won mu enu ba ni awon ibikan, e.g. “*Ologbon omọ gba ekọ baba re*” (Awon Owe 13:1), nigbati won kosi damu enu ba iya nikan rara. Jubelo, ko si itenumo oto nipa isetoju iya daradara ni apeere fun imoriri inira nla ti o ri ni asiko irobi ati ifomo loyan. Pelupelu, kosi ogun kankan ti awon iya yio je ninu dukia omọ won nigbati awon baba si nje.⁴²

O je ohun ti o nira lati soro Majemu Titun gegebi iwe mimo ti o npepe fun ibowo fun iya. Yatọ si eyi, o gba ero wipe Majemu Titun nri isetoju awon iya ni ona ti o dara gegebi idilowo ni oju ona Olahun. Ni ibamu si Majemu Titun, enikeni ko le di Kristieni gidi ti o ye lati di omolehin Kristi ayafi ti o ba korira iya re. Won ni Jesu so wipe:

“Bi enikan ba to mi wa, ti ko si korira baba re, ati iya re, ati aya ati omọ, ati arakunrin ati arabirin, ani ati emi ara re pelu, ko le se omọ-ehin mi” (Luku 14:26).

Pelupelu, Majemu Titun nroyin Jesu gegebi alainaani, tabi koda alaibowo fun iya re. Ni apejuwe, nigbati o (iya) de ni eniti o nwa ti ohun (Jesu) si nse waasu fun akojo awon enia kan, ko tile bikita lati jade lati lo wo o:

“Nigbana li awon arakunrin re ati iya re wa, nwon duro lode, nwon si ranse si I, nwon npe e. Awon opo enia si joko lodọ re, nwon si wi fun u pe, Wo o, iya re ati arakunrin re nwa o lode. O si da won lohun, wipe, Tani ise iya mi, tabi awon arakunrin mi? O si wo gbogbo awon ti o joko lodọ re yika, o si wipe, Wo iya mi ati awon arakunrin mi: Nitori enikeni ti o ba se ife Olurun, on na li arakunrin, ati arabirin mi, ati iya mi” (Marku 3:31-35).

Enikan le ma jiyawon wiper Jesu ngbiyanju lati ko awon enia ni eko paaki wiper asopo ko kere nipa ju asopo ebi lo. Sibesibe, o le ko awon olutetisi ni iru eko yi laini se afihan ainaani bayi si iya re. Iwa aibowofunni kanna yi ni o hu nigbati o ko jale lati fi owo si oro kan ti awon kan ninu awon olutetisi so ni ibukun fun ipa iya re nipa ibi re ati itoju re:

“O si se, bi o ti nso nkan wonyi, obirin kan nahun ninu ijo, o si wi fun u pe, Ibukun ni fun inu ti o bio, ati omu ti iwo mu. Sugbon on wipe, Nitooto, ki a kuku wipe, Ibukun ni fun awon ti ngbo oro Olorun, ti won si pa a mo” (Luku 11:27-28).

Ti won bale hu iru iwa aifinipeni bayi si abiyamo kan ti o je Wundia Maria, bi won ti se royin re ninu Majemu Titun, lati odo omokunrin kan bi Jesu Kristi, tobaribe bawo wa ni ki ogoro omokunrin Kristieni se huwa si awon abiyamo Kristieni?

Ninu esin Islam, iyi, aponle ati inaani ti won gbe fun fun awon abiyamo ko legbe. Al-Quran gbe pataki ihuwa rere si awon obi si ipo keji si ijosin fun Olohun Alagbara:

“Atipe Oluwa re pala se pe: E ko gbodo sin kinikan ayafi On nikan ati ki e ma se rere fun awon obi mejeeji. Bi okan ninu won ba dagba si o lowo abi awon mejeeji, o ko gbodo se si won be si ni o ko gbodo jagbe mo won, Sugbon ki o ma ba won soro alaponle. Ati ki o re ara re nile fun won niti anu ati ki o ma sope: Oluwa, (ba mi) ke awon mejeeji gegbe nwon ti re (ke) mi ni kekere” (Qur’an 17:23-24).

Ni opolopo awon aaye miran ni Al-Qur’an ti ntenumo ipa titobi ti iya ko ni nipa ibimo ati itoju omo:

“Atipe awa so asotele fun enia nipa obi re, iya re gbe e (ninu oyun) pelu ailera lori ailera atipe jija om re gba odun meji, pe: Dupe fun Mi ati fun awon obi re mejeeji. Odo Mi ni ipadasi” (Qur’an 31:14).

Anabi ti se alaye ipo pataki awon iya ninu Islam yekeyeke:

“Okunrin kan beere lo wo Anabi: ‘Tani ki nbu o wo fun ju lo?’ Anabi si dahun pe: ‘Iya re.’ ‘Tani o tun tele?’ okunrin naa tun beere. Anabi si dahun pe: ‘Iya re.’ ‘Tani o tun tele?’ okunrin naa tun beere. Anabi si dahun pe: ‘Iya re!’ ‘Tani o tun tele?’ okunrin naa tun beere. Anabi dahun pe: ‘Baba re.’”
(Bukhari ati Muslim).

Di e ninu awon asotele Islam ti o je wipe awon Musulumi si n sakiyesi re niti ododo titi di oni yi ni itoju awon iya nibi o titi ati bi o tiye. Aponle ti awon iya Musulumi nrigba lati odo awon omokunrin ati awon omobirin won je apejuwe gidi. Awon ajo sepe ti o munadoko ti o wa laarin awon iya Musulumi ati awon omo won pelu ibowofun ti o de ogongo eyiti awon okunrin Musulumi nfun awon iya won je eyiti o ma nya awon ara Iha Iwo-Oorun lenu.⁴³

APA 12 – OGUN OBIRIN?

Ọkan pataki ninu awon aidogba ti o wa laarin Al-Qur'an ati Bibeli ni iha ti won ko si ije ogun obirin ninu dukia ebi ti o ku. Iha ti Bibeli ko si je eyiti Rabbi (Olukoni) Epstein se apejuwe re: *"Ofin atowodowo lailai ti ko si yi pada lati igba aiye Bibeli ko fun awon obirin idile, iyawo ati omobirin ni eto ogun kankan ninu ile molenbi. Ninu ilana si ije ninu ogun ti igba atijo, won ka awon obirin molenbi kun apakan dukia fun eyi won jinna si eniti o ni eto re labe ofin lati jogungegebi eru. Nigbati o si je pe ninu ofin Mose won gba pe awon omobirin ni eto si ogun nigbati ko ba si omokunrin mo, Sugbon won ko ka iyawo si eniti yio jogun koda ninu iru awon aaye bayi"*⁴⁴ Kini idi ti won fi ri obirin molenbi si apakan ohun ini ebi? Rabbi Epstein ni idahun si eyi: *"Baba ni o niwon Siwaju igbeyawo; oko ni o si ni won lehin igbeyawo"*⁴⁵

Won ko awon ofin ogun ninu Bibeli jo sinu **Numeri 27:1-11**. Won ko fun iyawo ni ipin kankan ninu dukia oko re, nigbati ohun (oko) si je akoko ninu awon eniti o ni eto si ogun ninu dukia re (iyawo), koda Siwaju awon omokunrin re. Omobirin le je ogun nigbati ko ba si okunrin ti o leto si ogun. Iya ko ni eto kankan si ogun rara nigbati baba si ni eto si ogun. Nigbati awon omokunrin ba wa, awon opo ati awon omobirin wa labe aanu awon okunrin ajogun fun ipese. Nitori idi eyi ni awon opo ati awon omobirin alailobi fi wa ninu awon eniti won toSi ju ni awujo Juu.

Kristi eniti ti wa lori ilana yi tipetipe. Oko okan ninu ofin ile-isin ati ofin ara ilu ti agbaye Kristieni ko fun awon omobirin nibi ipin dukia baba won pelu awon arakunrin won. Ju beje lo, gbogbo eto nini ipin ninu ogun ni won gba kuro lowo awon iyawo. Awon ofin aisedeede yi si wa beje titi di ipari senturi ti o gbekin.⁴⁶

Laarin awon keferi Larubawa ki Islam to de, won fi awon eto ogun rinle fun awon molenbi okunrin nikan. Al-Qur'an pa gbogbo awon asa aisedeede yi re o si fun awon obirin molenbi ni awon ipin ninu ogun:

"Awon okunrin ni ipin ninu ohun ti awon odi ati ibatan (won) ba fi silẹ (ku), obirin na ni ipin ninu ohun ti awon obi ati ibatan (won) ba fi silẹ (ku) ninu eyiti o kere tabi opo re, ipin ti a ti pinu re ni" (Qur'an 4:7).

Awon iya, iyawo, ombirin ati arabirin Musulumi ni won ti ni eto ninu ogun lati ogoron metala odun Siwaju ki Europe to mo wipe awon eto yi ti e nbe rara. Ipin ogun je oro ti o gbile pelu awon alaye ti o kun re (Qur'an 4:7, 11, 12, 176). Ofin apapo ni wipe ipin obirin je idaji ipin okunrin ipin okunrin ayafi ni awon aaye ti o je wipe iya ma ngba ipin kanna ti baba ba gba. Ofin apapo yi ti a bay a soto lara awon ofin miran ti o ni se pelu awon okunrin ati awon obirin o le dabi wipe kosi deede. Lati wa gbogbo ogbon ti o wa labẹ ofin yi, enia gbodo ni ni ero ohun ti o daju wipe awon inawo oranyan ti awon okunrin ninu Islam poju ti awon obirin lo ni jinajina (wo apa "Awon Ohun Ini Iyawo"). Oko gbodo fun iyawo aya re ni ebun igbeyawo. Ebun yi yio di ohun ini re nikan yio si wa be titi koda ki o pada ko o silẹ.

Kosi iyawo ni abe oranyan kankan lati fun oko re ni eyikeyi ebun. Ju be lo, won pa se fun oko pelu wipe itoju iyawo ati awon je oju se re. Ni idakeji, won ko la a bo iyawo lorun lati ran oko re lowo nipa eleyi. Ohun ini ati awon dukia re nje lilo ti e nikan ayafi eyi ti o ba finufedo yoda fun oko re. Pelupelu, enia gbodo mo wipe Islam ndaabo gidigidi bo igbesi aiye ebi. O ma ngba awon odo niyanju lati se igbeyawo, o si nko irewesi itu yigi, kosi ka apon kun iwa-orun. Nitorinaa, ni awujo Islam tooto, igbesi aiye ebi ni ilana, nigbati igbesi aiye apon si je isati. Eleyi ni wipe, opolopo awon obirin ati okunrin ti won ti to se igbeyawo ni won ti se igbeyawo ni awujo Islam. Pelu tiitan imole si ododo yi, enia yio mo wipe awon okunrin Musulumi, ni apapo, ni awon ebite inawo ti o tobi ju awon obirin Musulumi lo nibayi awon ilana ogun wa lati gbe aisedeede yi kuro ki awujo le la kuro ninu gbogbo awon wahala eleya tabi egbe. Lihin agbeyewo ranpe laarin awon eto inawo ati awon iwọ awon obirin Musulumi, obirin Musulumi Biritipo kan wa pinu wipe ko ki nsepe esin Islam se deede nikan pelu awon obirin bi ki nsepe o tun ni inu rere siwon pelu.⁴⁷

APA 13 – IPO AWON OPO-BIRIN?

Nitori ohun ti o daju wipe Majemu Lailai ko mo eto ogun fun won, awon opo wa ninu awon eniti won se ipalara fun ju ninu awon enia ti won je juu. Awon ibatan okunrin ti won jogun gbogbo dukia oko ti o ku ni won yio pese fun iyawo re ninu dukia yi. Sugbon, ko si ona ti awon opo le fi ni idaniloju pe ipese yi yio je mimu se, ti yio ma wa semi labẹ aanu elomiran. Nitori idi eyi, laarin awon egbe alaini ni awon opo wa ni Israeli ni atijo ti won si ka ije opo si ami iyepere ti o tobi (**Isaiah 54:4**). Sugbon ipo idamu ti awon opo wa ninu asa atowodowo Bibeli poju iyọ o kuro ninu awon ti yio jogun dukia oko re lo. Ni ibamu si **Genesisi 38**, opo ti ko bimọ rara gbodo fe arakunrin oko re ni oko, koda ki o (arakunrin oko) ti gbeyawo tele, ki o le je wipe yio so eso fun arakunrin re ti o ti ku, ki o le ni idaniloju bayi pe oruko arakunrin ohun ko ni parun.

“Judah si wi fun Onani pe, Wole to aya arakunrin re lo, ki o su u li opo, ki o si bimọ si ipo arakunrin re” (Genesisi 38:8).

Ki opo fi owo si igbeyawo yi ko ki nse ohun ti won beere fun. Won ma nhuwa si opo gegebi apakan ninu ohun ini oko re ti o ku ti o je pe olori iwulo re ni ki o ni idaniloju wipe o ntele ase oko re. Won si nlo ofin Bibeli yi ni Israeli titi di ode oni.⁴⁸ Won ma nso opo ti ko bimọ rara ni opo fun arakunrin oko re. Ti arakunrin ba si kere lati gbe iyawo, o (opo) gbodo duro titi arakunrin yi yio fi dagba. Sugbon ti arakunrin oko ti o ku ba ko lati gbe e (opo) ni iyawo, won yio tu silẹ lehinnaa yio ni ominira lati fe eyikeyi okunrin ti o ba wu. Ko ki nse ohun ti ko wopo ni Israeli wipe awon arakunrin oko won ma nba won ni oruko je lati gba anfani won.

Iru isesi bayi ni o lara awon keferi Larubawa ki Islam to de. Won ka opo ku ipin kan ninu dukia oko re ti eniti o leto si ogun lokunrin le je mogun, bi tatehinwa, won ma nfi (opo) fun eniti o dagbaju lokunrin ninu awon omo oku lati odo miran. Al-Qur'an tako asa idojuti yi o si pare:

“Ki enyin ma si Ɔe fe eniti awon baba nyin ti fe ninu awon obirin ayafi eyiti o ti Ɔe sehin. Dajudaju o je iwa ibaje ati ohun ikorira o si je buburu” (Qur’an 4:22).

Won yepere awon opo ati awon ilemoṣu ninu aṣa atowodowo Bibeli debi wipe olori alufaa ko gbodo gbe opo, ilemoṣu, tabi panṣaga obirin ni iyawo:

“Wundia ni ki o fe li aya fun ara re. Opo, tabi obirin ikosile, tabi eni-ibaje, tabi panṣaga, wonyi ni on ko gbodo fe, bikoṣe wundia ni ki o fe li aya lati inu awon enia re, Beeni ki o maṣe ba iru-omọ re je ninu awon enia re” (Leṣ. 21:13-15).

Ni Israeli loni, aromodomo idile Cohen (Olori alufaa awon ojo Tempili) kan ko le fe obirin ikosile, opo, tabi panṣaga obirin.⁴⁹ Ninu ofin Juu, won ka obirin ti o je opo fun igba meta ti awon oko meteta si ku iku adanida si ‘apani’ won si se leewo fun ki fe oko miran.⁵⁰ Ni idakeji, Al-Qur’an ko mo enikeni si esa tabi apani. Awon opo ati awon obirin ikosile ni anfani lati fe enikeni ti won bay an laayo.

Ko si alebu kankan ti o wa lara ikosile ipo opo ninu Al-Qur’an:

“Nigbati e ba ko obirin sile ti won ba de opin igba won, yala ki e mu won dani pelu daada tabi ki e juwon sile pelu daada. E ma mu won dani niti ipalara nitori ki e le koja enu-aala. Eniti o ba se beje dajudaju o ti bo ori ara re si. E mu aaya Olohun ni yeye” (Qur’an 2:231).

“Ati awon ti o ku ninu yin ti won si fi awon iyawo sile, awon obirin na ni lati kora ro fun oṣu merin ati ojo mewa; lehinna nigbati nwon ba de opin igba won ko si ese fun nyin nipa ohun ti won ba se fun ara won ni ona eto” (Qur’an 2:234).

“Ati pe awon ti o ba ku ninu nyin ti nwon si fi awon iyawo won sile, ki nwon so asotele ti ipese fun awon iyawo won titi di odun kan lai ko ni le won jade. Sugbon ti won ba jade ko si ese fun nyin nipa ohun ti nwon ba se fun ara won ni ona eto” (Qur’an 2:240).

APA 14 – ILOBIRIN PUPỌ?

Ni bayi ẹ jẹ ki a bẹrẹ pẹlu ibeere pataki nipa ilobirin pupọ. Ilobirin jẹ iwa atijọ ti a ri ni ọpọlọpọ awon awujọ enia. Bibeli ko da ikoyawojọ lẹbi. Ni ilodi si, Ni lẹmọlẹmọ ni Majẹmu Lailai ati awon akosile awon olukoni njeri si wipe ilobirin pupọ ba ofin mu. Won ni ọba Solomon ni ọgọrun meje (ọdẹgberun) awon iyawo ati awon ọgọrun metá (ọdunrun) awon ale (**1 Awon Ọba 11:3**). Bakannaa, won ni ọba Dafidi ni ọpọlọpọ awon iyawo ati awon ale (**2 Samueli 5:13**). Majẹmu Lailai ni awon iyanju kan nipa bawo ni pinpin dukia okunrin kan laarin awon omkunrin re lati ara awon iyawo ọtooto (**Deut. 22:7**). Aala kanšo ti o wa lori ilobirin pupọ naa ni ifofin de igbe arabirin iyawo kan ni orogun si iyawo eni (**Lef. 18:18**). Talmud ngbani nimoran iyawo merin ni eyiti o o poju lo.⁵¹ Awon Juu ti Europe ši nni iyawo pupọ titi di senturi kerindilogun. Awon Juu Ila-Oorun ma nni iyawo pupọ titi ti won fi padasi Israel ni ibi ti o ti jẹ ewo labẹ ofin ilu. Şugbon, ni abẹ ofin esin eleyi ti o pa pa ofin agbelẹro ofin ilu re ni iru awon aaye bayi, o jẹ eyiti won yonda re.⁵²

Bawo ni nipa Majẹmu Titun? Ni ibamu si Father Eugene Hillman ninu iwe awotunwo re, Polygamy reconsidered, “*Kosi ibi kankan ninu Majẹmu Titun ti ofin ti o fojuhan kan wa eleyi ti o ni igbeyawo gbodo jẹ eyokan tabi ti ofin gbogi kan ti nşe igbeyawo pupọ ni ewo*”.⁵³ Jubelo, Jesu ko so ohun ti o tako ilobirin pupọ biotilejẹpe awon Juu ti o wa ni awujọ re nşe e. Father Hillman nsọ ohun ti o daju wipe Ile-Ijosin ni Rome fofin de ilobirin pupọ ki won le ba tele aşa Greco-Roman (eleyi ti o paşe iyawo kan ni eyiti o ba ofin mu nigbati o si fi aaye gba iyan ale ati ifi agbere ati panşaga şe owo.) O fi oro St. Augustine şeri: “*Nibayi nitooto ni asiko tiwa, ni ikegbe pẹlu aşa Rome, a ko fi aye gba a mo ki enikeni fe iyawo keji*”.⁵⁴

Awon Ile-Ijosin ti African (ile Alawo dudu) ati awon Kristieni Iran Alawo dudu nran awon omọ iya won ni Europe leti wipe ifofin de ilobirin pupọ ti Ile Ijosin jẹ aşa atowodowo atipe ko ki nşe ojulowo aşe Kristieni.

Bakannaa, Al-Qur’an yoda ikobirin jo, Şugbon ko ki nşe laipa aala si:

“Bi enyin ba nberu pe e ki yio le Se dede npa omọ-orukan, nje e fe eyiti o ba dara niti nyin ninu awon obirin, meji tabi meta tabi merin, Sugbon bi enyin ba nberu pe e ki yio Se dede (larin won) nje (e fe) okanSoSo” (Qur’an 4:3).

Al-Qur’an, ni idakeji Bibeli, fi odiwon si eyitopaju niye awon iyawo si merin labe majemu ti o muna ti isetoju awon iyawo yi pelu dogbadogba ati dede. A ko gbodo gboye wipe Al-Qur’an nse awon onigbagbo ni ojukokoro losi ibi ikoyawo pupo jo, tabi wipe o ri ilobirin pupo si apere ti ko legbe. Ni gbolohun miran, Al-Qur’an se “igbalaaye” tabi “yoda” ilobirin pupo, ko si ju be le, Sugbon nitori kini? Kini idi iyoda ilobirin pupo? Idahun re je eyiti o rorun: awon aaye ati awon akoko kan wa ni eyiti awon idi awujo ati ise nsọ ilobirin pupo di oranyan. Gegebi ese Al-Qur’an ti o wa loke ti nse afihan re, aworan ilobirin pupo ninu Islam ko le je eyiti a o gboye ni yiya soto kuro ninu igbese awon ara ilu sodo awon omọ orukan ati awon opo-birin. Islam gegebi esin gbogbo aiye ti o si ba gbogbo aaye ati asiko mu kole foju rena awon igbese ti nse oranyan wonyi.

Ni opolopo awon awujo enia, onka awon obirin ju onka awon okunrin lo. Ni U.S. nkan bi egberun lona egberun mejo (eight million) ni obirin fi po ju awon okunrin lo. Ni orilede bi Guinea ogorun ati mejilelogun (122) awon obirin ni o wa fun gbogbo ogorun (100) kookan awon okunrin. Ni Tanzania, 95.1 awon okunrin ni o wa fun ogorun kan awon obirin.⁵⁵ Kini awujo kan le se nipa aise dogbadogba iwon ako ati abo bayi? Oniranran awon ona abayo ni o wa, awon kan le damoran ima wa ni apon, awon miran si le yan pipa omobirin laayo (eleyi ti o nsele ni awon awujo kan ni agbaiye loni!). Awon miran si le ro wipe ona abayo kanSoSo ti o wa naa ni wipe ki won fi aaye gba gbogbo ona ibalopo laarin okunrin ati obirin ni awujo: ise agbere, ilopo okunrin pelu obirin laisi asopo mimo laarin won, ibalo okunrin sokunrin ati ibalo obirin sobirin, etc. Fun awon awujo miran, bi opolopo awon awujo African (Iran Alawo dudu) loni, ona abayo ti o niyin ju lodu won ifi aaye gba ilobirin pupo ni eyiti o ba asa ati ise awujo mu. Ohun ti awon ara iwo-oorun ko gboye ni wipe awon obirin ninu awon asa miran ko ri ikobirin jo gegebi apere abuku fun awon obirin. Ni apejuwe, opolopo awon omoge iyawo Alawo dudu, boya Kristieni ni abi Musulumi tabi bibeko, ni o yan lati fe

okunrin ti o ti gbeyawo sile tele eniti o ti se afihan ara re ni oko ti o se gbara le.

Ogogo awon iyawo Alawo dudu ni won ma nbe awon oko won lati ni iyawo keji ki won ma ba ifuramo idawa.⁵⁶ Iwadi kaakiri lo do awon obirin ti won ju egberun mefa lo (six thousand), ti ojo ori won wa lati meedogun si mokandilaadota (15 to 59), ti o waiye ni ilu elekeji ti o tobi ju ni Nigeria fihan pe ogo ta ninu ogoron (60%) ninu awon obirin wonyi ni yio je iteloron fun ti awon oko won ba fe iyawo miran. Awon metalelogun (23%) pere ni won fi ehonu han lori iro ipin oko won pelu iyawo miran. Aadorin ninu ogoron (70%) awon obirin ni won ri asa ikobirin jo ni ohun ti o dara ninu iwadi kaakiri ti o waiye ni Kenya.

Ninu iwadi kaakiri kan ti won gbidanwo re ni oko Kenya, meedogbon ninu metadilogbon (25 out 27) awon obirin ni won ri wipe ilobirin pupo dara ju ilobirin kan lo. Awon obirin yi ri wipe ilobirin pupo le je iriri ayọ ati anfani ti awon ti awon iyawo yi ba ni ifowosowopo pelu ara won.⁵⁷ Ilobirin pupo ni opolopo awon awujo Iran Alawo dudu (African) je agbekale kan ti o niyin debi wipe awon ile ijosin Alatenumo kan fi nse amojukuro re. Bishop kan ti ile ijosin Anglican ni Kenya sekede wipe: *“Biotilejepe ilobirin kan le je apere fun ise afihan ife laarin oko ati aya, ile ijosin (church) gbomo mo wipe ninu awon asa kan ilobirin pupo je itewogba lawujo ati wipe igbagbo wipe ilobirin pupo nlodi si esin Kristi eniti ko ki nse ohun ti a le gba mo”*.⁵⁸

Lehin ise ayewo kikun nipa ilobirin pupo ni ile Alawo dudu, Eniowo (Reverend) David Gitari ti ile ijosin Anglican ti pinu wipe ilobirin pupo, ni biwon ti nse, o je eyi ti o ba esin Kristi eni mu ju iko obirin sile pelu itun igbeyawo se lo ni odiwon igba ti o ba je pe o nise pelu awon iyawo ati awon omo ti a ko sile.⁵⁹ Emi nitemi mo awon iyawo Iran Alawo dudu kan ti won si je eleko gidi, pelu wipe won gbe ni Iwo-Ooron fun opolopo odun won ko ni eyikeyi atako kankan si ilobirin pupo. Okan ninu won ti o ngbe ni U.S., fi tinutinu ro oko re lati fe iyawo keji lati le kun u lowo nibi isetoju awon omo.

Işoro aidogba eya akọ ati abo ma nje idamu gidi ni awon asiko ogun. Awon eya America India ni ibi ma njiya aidogba eya leyi ti o ga ju lehin awon adanu ni asiko ogun. Awon obirin ninu awon eya wonyi, awon ti o je wipe ni

otito won nje igbadun ipo giga, tewogba aSa ikobirin jo gegebi aabo ti o dara julọ kuro nibi ike awon igbese aito. Awon atipo Europe, laimu ona abayo miran wa, bu enu ate lu aSa ilobirin pupo awon India yi won si ka kun "ailaju".⁶⁰ Lehin ogun agbaya elekeji, 7,300,000 ni awon obirin fi poju awon okunrin lo ni Germany (awon 3.3 million ninu won ni won je opo).

Ogorun (100) okunrin ti ojo ori won je 20 si 30 ni won wa fun 167 awon obirin ni iru ojo ori yi.⁶¹ Ogoro awon obirin yi ni won ni bukata si okunrin kan kosi ki nse gegebi enikeji nikan bi ki nse gegebi olupese fun idile ni asiko oSi airotele ati iponju. Awon omo-ogun Allied Armies ti o bori ninu ogun lo ipalara awon obirin wonyi. Opolopo awon obirin ewe ati awon opo ni won ni ibalopo pelu awon ologun ti won wa lori ile won. Opolopo awon jagunjagun ti America ati Britipo ni won fi taba (cigarettes), koko lilo (chocolate), ati akara oyinbo (bread) sanwo faaji ti won ni pelu won. Awon omode dunu koja ala si awon ebun ti awon alejo yi kowa.

Omo odun mewa omodokunrin kan nigbati o gbọ nipa iru ebun bayi lati odo awon omode miran ohun naa wa fe lati inu emi re "Oyimbokunrin" kan fun iya re tie bi ko fi ni pa a mo.⁶²

Ani lati beere ninu ara wa ni aaye yi: Ewo ni o je apone fun obirin ju? Itewogba ati ibuyin fun iyawo keji gegebi o ti wa lodọ awon India, tabi ase agbere bi o ti wa ninu "olaju" Allies Armies? Ni gbolohun miran, ewo ni o koyi ba obirin julọ, se ilana Al-Qur'an ni tabi imo ti o dalori aSa Ijoba alagbara Rome?

O pon dandan lati se akiyesi wipe ninu apero odo agbaya kan ti o waye ni Munich ni 1948 isoro aidogba eya ako ati abo ti o gaju ni Germany ni won soro le lori. Nigbati o fi ojuhan wipe kosi ona abayo kan ti won fenuko le lori, awon akopa kan da aba ilobirin pupo. Akoko esi ikojopo yi je adalu idugbolu ati ikorira. Sugbon, lehin akiyesi finifini si imoran yi, awon akopa fenuko wipe ohun nikan ni ona abayo ti o siSe. Tobaribe, won fi ilobirin pupo sinu awon ohun ti won so si rere.⁶³

Agbaiye loni ni won ni ohun ija apaiyerun ni ikawo ju ti tele lo atipe awon ile ijosin ti Europe Sile, pe tabi ya, ro lati gba ilobirin pupo gegebi ona abayo

kanṣoṣo. Father Hillman ti lero imo ohun ti o daju yi, “*O je ohun ti o ba laka wipe awon ona genocidal (erọ iparun, ekọ nipa ẹda, elo ipile ti a fi nmu ohun miran jade..) le mu aiṣe dogbadogba rara jada laarin awon ẹya akọ ati abo eleyi ti yio wa pada so ikobirinjo di ona abayo kanṣoṣo... Nigbanaa yio je idakeji si aṣa ati ofin ti o ṣaju, ifa okansi adamo ati iṣe ti won ti teri le wa dide ni ikin ilobirin pupo lehin. Ni iru aaye bayi, awon ologbon ninu kika orọ Olohun ati awon aṣaju ile ijosin yio sare wa awon idi ti o rinle ati awon orọ inu Bibeli lati gbe iro igbeyawo titun yewo”.*⁶⁴

Titi di akoko yi, ilobirin pupo ntesiwaju ni ije ona abayo kanṣoṣo si awon aisan ibakegebe ti awujo ode oni. Awon oranyan gbogboogbo ti Al-Qur’an mu enu ba ni ibamu pelu iyooda ilobirin pupo je eyiti aaye re yo silẹ ni asiko yi ni awon awujo Iw-Oorun kan ju ni Ile Alawo dudu lo. Fun apejuwe, ni United State loni, aawo ti o muna wa nipa ẹya akọ ati abo ni awujo awon ẹya dudu. Ikan ninu gbogbo ogun (every twenty) awon okunrin dudu ti won je odo ni won le ku ki won to di omọ odun mokanlelogun. Fun awon ti won wa laarin ogun odun ati odun marundilogun, ipania ni o ngbawaju nibi iṣe okunfa iku won.⁶⁵

Lehinna, ogooro awon okunrin odo ninu awon dudu ni won koni iṣe lowo, ni won wa ni ewun, tabi ni won nmu awon nkan oloro.⁶⁶ Ni abajade eyi, ikan ninu merin awon obirin dudu, ti won je ogoji odun , ni won ko ti ni oko, ni ifiwe ikan ninu mewa awon obirin funfun.⁶⁷

Jubelo, opolopo awon obirin dudu ti won je odo ni won ndi ilemoṣu ṣiwaju ki won to di omọ ogun odun ti won si nba ara won ni eniti o ni bukata si awon olupese. Abajade awon iṣele oloro yi ni wipe onka ti o po ninu obirin dudu ni won nṣe ohun ti won npe ni ‘ajopin okunrin’⁶⁸

Eleyi nipe, ope ninu awon apon obirin dudu ti ko ni ori oko yi ni won nni ibalopo pelu awon okunrin ti won ti iyawo. Awon iyawo paapa ko nimo wipe awon obirin miran ‘npin’ awon oko won pelu won. Awon olukiyesi aawo ipin okunrin ni awujo awon Alawo dudu America fowosi ikobirinjogegebi iwayanju si fun igba die si edin awon okunrin dudu titi ti awon atunṣe yio fi waiye awujo America ni apapo.⁶⁹

Ero won pelu ilobirin pupo ti won fowosi ni wipe ilobirin pupo eleyi ti ara ilu yoda ati eleyi ti gbogbo awon ti o ba kan fi enu ko le lori, bi o ti je pe o doju ija ko ise-ipin okunrin ni bonkele eleyi ti o nko ipalara ba iyawo ati ara ilu ni apapo. Isoro ipin okunrin ni laarin Iran Alawo dudu America ni akole ajo ijiroro ti o waiye ni Temple University ni Philadelphia ni January 27, 1993.⁷⁰ Awon kan ninu awon ti won soro royin ilobirin pupogegebi atunse tolagbara kanso ti o wa fun aawo yi. Won tun daba wipe won ko gbodo fi ofin de ikobirinjo, patakijulo awujo ti o fi aaye gba pansaga ati ale. Afikun obirin kan lati inu oluworan ni wipe awon Iran Alawo dudu America ni lati ko lodo Africa nibi ti won ti nlo asa ilobirin pupa bi o titi ati bi o ti ye mu pipa atewo jade lati odo awon ti oro naa wo lara.

Philip Kilbride, omo America onimo nipa enia ati abara ti Roman Catholic Heritage, ninu iwe forifori re, Ilobirin pupo fun akoko, o ndamoran ikobirinjogegebi ona-abayo si awonkan ninu awon aisan awujo America lapapo. O njiyan wipe igbeyawo pupo le duro gegebi ona gidi miran dipo iko obirin sila ni opolopo igba lati gbagbe oripa adanu iko obirin sila lara opolopo awon omo. O ntenumo wipe opolopo awon iko obirin sila ni o waiye lati ara idagbasoke iyan ale ni awujo America. Ni ibamu si Kilbride, ifopin si iyan ale ninu asa ikobirin jo, sanju iko iyawo sila lo, ni o si dara ju fun awon omo, *“Awon omo yio ri itoju daada gba ti won bay an idagbasoke ebi laayo ju ipinya ati ituka nikan ti won ri gegebi bi ife”*. Jubelo, o gba ni imoran wipe awon ijo miran yio tun ri anfani lati ara ilobirin pupo, awon bi: awon obirin agbalagba ti won nkoju isoro aito awon okunrin ati awon Eya Alawo dudu America ti won nse ipin okunrin.⁷¹

Ni 1987, iko idibo kan waiye ti iwe irohin omo-akeko (student newspaper) ni University of California ni Berkeley se agbateru re beere lowo awon omo-akeko wipe boya won fi owos si wipe gbodo fi aaye gba awon okunrin lati ni ju iyawo kan lo ni idahun si iwoye edin awon okunrin akopa ninu igbeyawo ni California. O fe je gbogbo awon omo-akeko ti won kopa ni won fi owos si iro yi. Koda omo-akekobirin kan so lesese wipe ilobirin pupo yio je irelekun edun okan awon ohun ti o nfe nigbati yio fun ni ominira ti o tobi ju idapo oniyawokan lo.⁷² Ni ohun todaju, isaroye yi kannaa ni awon fundamentalist Mormon women ti won si nlo asa iyawo pupo ni U.S. lo. Won ni igbagbo wipe ilobirin pupo je ona ti o dara ju fun obirin lati ni mejeeji ninu ilosiwaju

ati awon omọ nigbati o je wipe awon iyawo ti won nran ara won lowo nse akakun itoju awon omọ.⁷³

A gbodo fikun wipe ilobirin pupo ninu Islam je ohun ti totun tosi gbodo yonu si. Ko si eniti o le je obirin kan nipa lati fe okunrin ti o ti iyawo nile. Bakannaa, iyawo ni eto lati se ipinnu wipe oko ohun ko gbodo fe obirin miran ni iyawo elekeji.⁷⁴ Ni egbe keji, Bibeli ma nje ilobirin pupo nipa. Opo-birin ti ko bimọ gbodo fe arakunrin oko re ti o ku, koda ki o ti gbeyawo tele (wo apa: *Ipo awon Opo-birin*), laini ifohunsi re. **(Genesisi 38:8-10)**.

Agbodo se akiyesi wipe ni opolopo awon awujo Musulumi loni ilobirin pupo showon nigbati aafọ ti o wa laarin onka awon eya mejeeji ko tobi ju. Enikan le so wipe, iye igbeyawo olobirin pupo ti o wa ni agbaiye Musulumi o kere pupo niye si ife bokerẹ ti o wa ni Iha Iwo-Oorun (West). Ni gbolohun miran, awon okunrin ni agbaiye Musulumi loni nse igbeyawo olobirinkan ju awon okunrin ti agbaiye Iha Iwo-Oorun lo.

Billy Graham, Kristieni eniowo mo ohun ti o daju yi: *“Kristieniti ko le fi enuko nipa iyemeji ikobirinjo. Ti Kristieniti ode oni ko ba le se be e, ohun ni o da ni wahala re. Islam ti yoda ilobirin pupo ni ije ona-abayo si awon aisan awujo, o si ti se amojukuro odiwon ibu kan pato fun adamo enia sugbon laarin ilana ofin ti a mo eleyi ti o muna. Awon orileede Kristieni nse afihan ilobirin lona topo, sugbon nitooto iwa ilobirin pupo ni won nhu. Kosi eniti ko mo nipa ale yiyan ti won nse ni awujo Iwo-Oorun. Nibiyi Islam ni esin ipinlese ti ko ni eru ninu, o si nyoda fun Musulumi lati fe iyawo elekeji ti o ba je dandan fun, sugbon o ko gbogbo awon oya ajo sepo bokerẹ lati le dabo bo iwa rere inukan ara ilu kuro ninu ewu”*⁷⁵

O se pataki lati se akiyesi wipe opolopo -eniti ki nse Musulumi bakannaa Musulumi- awon orilede ni agbaiye loni ni won ti fofin de ilobirin pupo. Igbe iyawo keji, koda ki o je pelu ifohunsi akoko, je eyiti o se si ofin. Ni idakeji, iyan iyawo je, laisi imosi tabi ifohunsi re, je eyiti won se ni eto ni ibamu si ofin! Kini oye ofin ti o wa ni abe iru ita ododo bayi? Nje won gbe ofin kale lati ta abosi lore ni pelu ifiya je otito? O je okan ninu oro meji ti o se bienipe nwon yato si ara won ti a ko si le ri idi re ti aiye ‘olaju’ wa ti ode oni.

APA 15 – IBORI?

Lakotan, ẹ jẹ ki a tan awon imole die si ohun ti won ni Iwo-Oorun wipe o je ami titobi julọ fun inilara ati imu awon obirin sin leru, ibori tabi ideri. Nje otito ni wipe kosi iru ikan bayi bi ibori ninu asa atowodowo Juu-Kristieni? Jẹ ki a fi ijeri lela tara. Ni ibamu si Olukoni (Rabbi) Dr. Menachem M. Brayer (Professor of Biblical Literature, ni Yeshiva University) ninu iwe re, *The Jewish woman in Rabbinic Literature*, asa awon obirin Juu ni lati si ita gbangba pelu bibo ori, eleyi ti, nigbamiran, koda won ma nbo gbogbo oju ti won yio si yo eyin iju kan sile.⁷⁶ O si ntun oro awon gbajumo Olukoni atijo muwa, *“Ko ki nse bi awon omobirin Israeli ni yio ma rin nigboro lai bo awon ori won”* ati *“Egbe fun okunrin ti o je ki won ma ri irun iyawo re... obirin ti o si irun re si gbangba niti faari ma nfa o si”*. Ofin Rabbinic nda nse leewo ise afomo tabi adua nibi ti iyawo-ile ti o si ori silewa nigbati o je wipe won ka sisi ori sile obirin si *“ihoho ara”*.⁷⁷

Dr. Brayer tun nmenuba bakannaa wipe *“Ni akoko Tannaitic won ka ikuna obirin Juu lati bo ori re si kun iko iyepere ba omoluwabi re. Nigbati ori re ba wa ni sisi sile won le ni ki o san ogoron merin (400) zuzim fun itanran eshe yi”*. Dr. Brayer tun nse alaye wipe iboju awon obirin Juu ni gbogbo igba ko ni o je ami ije eni mimo. Nigbamiran, ibori ma nje apere ipo ati igbadun bokanran ije eni rere. O si tun ma nduro fun obirin ti ko le sunmogegebi ipo mimo ti oko re.⁷⁸

Ibori nfi ije eni-aponle ati ipo obirin lawujo han. Awon obirin ti won rele ni awujo naa ma nlo ibori nigba pupo lati fi sami pe eni giga ni awon naa lawujo. Ohun ti o daju gan ni wipe iboju je ami ipo ola ni idi ti won ko fi gba awon oni panşaga laaye lati bo irun won ni awujo Juu latijo. Sibesibe, ni igba kugba awon asewo naa ma nfi aso penpe kan bo ori won ki awon naa le jo enia lawujo.⁷⁹ Awon obirin Juu ti won wa ni Europe si nlo awon ibori won titi ti o fi di ogoron odun mokandilogun nigbati ise won dapọ pelu asa awon ti o yiwon po. Awon ifunle moni ti o han ti igbesi aiye Europe ni ogoron odun mokandilogun yi je opolopo won nipa lati ma jade si igboro ni sisi ori sile. Awon obirin Juu kan ri pe mima fi irun ti won se fun awon aparibori rorun daada lati fi ropo asa ibori won. Loni, ope ninu awon obirin Juu elesin

ni won ki nbori won ayafi ni synagogue.⁸⁰ Apakan ninu won, awon bi egbe Hasidic, si nlo irun ti won se fun awon apari.⁸¹

Bawo wani nipa asa Kristieni? Ohun gbogbo enia mo ni wipe awon Obirin Alufaa ninu ijo Aguda (Catholic) ti nbo awon ori won fun ogoogoron awon odun seyin, amosa eyi ko tan sibe, St. Paul so awon oro toladun kan nipa ibori ninu Majemu Titun:

“Sugbon mo fe ki enyin ki o mo pe, Kristi li ori olukuluku okunrin; ori obirin si li oko re; ati ori Kristi si li Olorun. Olukuluku okunrin ti ngbadura tabi ti nsotele ti o bo ori re, o se alaibowo fun ori re. Sugbon olukuluku obirin ti ngbadura tabi ti nsotele li aibo ori re, nitori okanna ni pelu eniti o fari. Nitori bi obirin ko ba bo ori re, e je ki o re irun re pelu, Sugbon bi o ba sepe ohun itiju ni fun obirin lati re irun tabi lati fari re, je ki o bo ori. Nitori nitooto koye ki okunrin ki o bo ori re, niwonbi o ti je aworan ati ogo Olorun, Sugbon obirin ni ise ogo okunrin. Nitori okunrin ko ti ara obirin wa, Sugbon obirin ni o ti ara okunrin wa. Beeni a ko da okunrin nitori obirin; Sugbon a da obirin nitori okunrin. Nitori eyi li o fi ye fun obirin lati ni ami ase li ori re, nitori awon angeli” (1 Awon Ara Korinti 11:3-10).

Oye St. Paul nipa bibo obirin lori ni wipe ibori nduro fun ami ipo okunrin, ti o je aworan ati ogo Olohun, lori obirin eyiti won da lati ara ati fun okunrin pelu. St. Tertullian ninu ihin re olokiki ‘On The Veiling Of Virgins’ o ko sibe, *“Obirin odo, e lo awon ibori yin jade ni opopo, beeni e gbodo wo won ninu ile ijosin, ki e wo won nigbati e ba wa laarin awon alejo, ki e si tun wo won nigbati e ba wa laarin awon arakunrin yin...”* Ninu awon ofin Canon ti ile ijosin Aguda (Catholic) loni, ofin kan wa ti o nbere fun ki awon obirin bo ori won ninu ijo.⁸² Awon ijo Kristieni kan, awon bi Amish ati Mennonites fun apere, nje ki awon obirin won ma bori titi di ojo oni. Ero ti o wa nidi ibori, bi awon olori ile ijosin won ti so, ni wipe *“Mima bori je ami iteriba obirin fun okunrin ati Olohun”*, eleyi ti o je ogbon kannaa ti St. Paul muwa ninu Majemu Titun.⁸³

Lati inu gbogbo eri ti o wa loke yi, o je ohun ti o farahan wipe Islam ko ni o pile ibori. Sugbon Islam fi owo si. Al-Qur’an nro awon onigbagbo lokunrin

ati lobirin lati re oju won nile ki won si so omoluwabi won o si tun nro awon onigbagbo lobin lati je ki ibori won bo orun ati igbaya:

“So fun awon olugbagbo ododo lokunrin pe ki nwon maa re oju won sile ati ki nwon so abe won... Ati ki o so fun awon olugbagbo ododo lobirin pe ki awon naa maa re oju won sile ati ki won si so abe won ati ki nwon ma si se afihan o so won ayafi eyiti ko le sai han ninu re. Ati ki nwon ma fi ibori won le ori ewu won...” (Qur’an 24:30, 31).

Al-Qur’an fihan yekeyeke wipe ibori je ohun kosemani fun isho omoluwabi, sugbon kini idi ti isho omoluwabi fi se pataki? Al-Qur’an si nse alaye:

“Ire Anabi, so fun awon iyawo re ati awon omobirin re ati awon obirin awon olugbagbo ododo pe ki nwon je ki awon aso jalabu won ma bale. Eyi ni o dara lati le fi mo won yato, ki won ma ba ma yo won lenu” (Qur’an 33:59).

Eleyi ni gbogbo ohun ti a nsoro nipa re, won gbe ilana imura daada kale lati le da aado bo awon obirin kuro nibi iyolenu tabi kiki, imura daada je aabo. Bayi, idi pataki kan so fun ibori ninu Islam ni aabo. Ibori ninu Islam, ko ki nse bi ibori ti asa Kristieni, ko ki nse ami ipo/agbara okunrin lori obirin tabi ami iteriba obirin fun okunrin. Ibori ninu Islam, ko ki nse bi ibori ti asa Juu, ko ki nse ami igbadun ati iseyato awon obirin iyawo olola. Ibori ti Islam je ami isho omoluwabi eni ni ero ida aabo bo awon obirin, gbogbo obirin. Ogbon Islam ni wipe wiwa ni alaafia san ju ikaanu lo. Ni ikan ti o daju, Al-Qur’an ka idaado bo ara awon obirin ati oruko rere awon obirin kun gan, nitorinaa eyikeyi okunrin ti o ba le lo etan ifi esun aimo kan obirin, won yio je niya ti o lapeere:

“Awon ti nwon pe (panšanga) mo awon obirin ti won ki i se oni panšaga, lehinna ti nwon ko ri eleri merin mu wa, e na won ni ogoron egba e ko si gbodo gba eri won lailai, awon eleyi ni poki” (Qur’an 24:4).

Ni fifi iwa ti o lagbara ti Al-Qur’an yi we ijeniya ti o dera patapata ti o wa fun esun ifipa banilo ti inu Bibeli: *“Bi okunrin kan ba si ri omobirin kan ti ise wundia, ti a ko si fesonu fun oko, ti o si mu u, ti o si ba a dapu, ti a si mu*

won. Njẹ ki okunrin na ti o ba a dapọ ki o fi aadọta sekeli fun baba omobirin na, ki on ki o si maa *Şe* aya rẹ, nitoriti o ti tẹẹ logo, ki on ki o ma*Şe* kọ o silẹ li ojo aiye rẹ gbogbo” (Deut. 22:28-30).

Enikan gbodo beere ibeere ranpe kan ni ahin, tani eniti won jeniya gangan? Şe okunrin ti o kan sanwoya pere lori esun ifipa banilo ni, tabi omobirin ti won je nipa lati fe okunrin ti o fipa ba a lopo ti yio si ma wa pelu re titi ti yio fi ku ni? Ibeere miran ti enia tun gbodo beere ni eyi: ewo ni o da aabo bo awon obirin julọ, iwa Al-Qur’an ti o muna ni tabi isesi Bibeli ti o dera?

Awon kan, nipataki julọ ni Iwo-Oorun,yio so lati fi gbogbo isaroye iso iwa omoluwabi nitori aabo se eleya. Ijiiyan won ni wipe aabo ti o dara ju itan ekọ kale, iwa olaju, ati ikara eni lowo ko.

Awa naa yio so wipe:

O dara be e esugbon ko kun to. Ti ‘olaju’ ba to ni aabo, nigbanaa kini idi re ti awon obirin ni Ariwa America ko to eru ti o to darin ni opopona ti o sookun – tabi koda kakiri awon ogba-nla ti o pa sofo? Ti o ba je ekọ nikan ni ona-abayo, nigbanaa kini idi ti o fi je pe university ti won kakun julọ gegebi ti Queen fi ni ‘walk home service’ ti o wa fun awon omokobirin nikan ti inu ogba?

Ti ikora eni lowoko ba je idahun si aabo, nigbanaa kini idi re ti awon esun idanilagara ibalopo ni ibi-ise ti won nroyin re ni ori afefe ni ojojumo? Apejuwe kan ninu awon ti won nfesun ibanilopo ni tipatipa kan, ninu awon odun die ti o gbekin, ni: Awon ogagun oju omi, awon oga ile ise, awon ojogbon ile-ekọ giga, awon igbimo ilu, awon adajo ile-ejo toga julọ, ati Olori orile ede United States!

Emi fe le ma gba oju mi gbọ nigbati mo ka awon ise onka ti o nbọ yi, ti won ko sinu iwe pelebe ti Dean of Women’s office ni Queen’s University te jade:

- Ni Canada, obirin kọkan ni o ma nri ipalara ibalopo ni gbogbo isaju mefa mefa,
- Ikan ninu meta awon obirin Canada ni yio ni ipalara abalopo ni awon igba kan ninu igbesi aiye won,

- Ikan ninu merin awon obirin ni o wa ni eti bebe ifipa balopo tabi igbidanwo ifipa balopo ni igbesi aiye re,
- Ikan ninu mejo ni won yio dalagara ibalopo nigbati o ba wa ni College University, ati
- Iwadi fihan pe ogoa ninu ogoron (60%) awon okokunrin ti ojo ori je ti University ni Canada so pe awon yio daran ifipa banilopo ti awon bani idaniloju pe won ko le ri awon mu.

Ohunkan wa ti o je asise atipilewa ni awujo ti a ngbe ninu re. Ayipa tegbotigagaa ninu ona isemi ati asa je ohun kan ti o pon dandan. Asa itiju je ohun koşe mani, wontunwonsin nibi imura, ninu oro, ninu iwa awon okunrin ati awon obirin pelu. Laijebbe, koro odiwon yio ma po si koda bi ojo se ngori ojo ni yio ma buru, eyiti o wa burujayi ni wipe awon obirin nikan ni yio kesun re. Ni tooto, gbogbo wa ni a nri inira sugbon gegebi K. Gibran ti so: “...eniti o ngba agadu ko dabi eniti o nka”.⁸⁴ Nitorina, awujo kan gegebi France ti o nle awon omodebirin kuro ni ile-eko nitori iwoso won ni wontunwonsin, ni igbehin, ohun ni o nse ipalara fun ara re.

O je okan ninu awon apara aiye ode oni wipe ibori ti won toka si gegebi ami ‘iwa mimo’ ti awon obirin Alufaa ninu ijo Aguda (Catholic) ba wo nitori ise afihan ipo okunrin lori obirin, ni won wa fi se eleya gegebi ami ‘ireje’ nigbati awon obirin Musulumi ba wo nitori aabo.

APA 16 – ORO IPARI

Ibeere kanṣo ti gbogbo awon ti ki nṣe Musulumi, ti won si ti ka akosile akoko nipa iwadi yi, ma nbeere ni: Nje awon obirin Musulumi ni awujo Musulumi loni ma nri itoju alaponle ti won se alaye re nibiyi gba ? Ni eyiti o ţeni laanu, idahun nipe: Rara.Niwon igbati o je wipe ibeere yi je eyiti ko se ma mu enu ba ninu gbogbo ijiroro ti o ba ni se pelu ipo awon obirin ninu Islam, a gbodo se alaye yekeyeke lori idahun yi ki a le fun akawe yi ni aworan ti o pe.

A gbodo se alaye re ni akoko wipe awon iyapa enu ti o gbile ti o wa laarin awon awujo Musulumi se opolopo awon ohun ti o wopo ni ohun ti o rorun julọ.Oniranran ihuwa si awon obirin ni o wa ni agbaiye Musulumi loni. Awon isesi wonyi yatọ ni awujo kan si ekeji ati laarin egbe kookan. Bioti leribe, eyiti o wopo je ohun ti o fojuhan. O fe e dabi wipe opolopo awujo Musulumi, fundikan tabi ekeji, ti yapa kuro nibi awon apere Islam nipa ika ipo awon obirin si.Awon iyapa kuro yi, ni eyi ti o po ju, wa ninu okan ninu awon itosona ototo meji ti o dojuko ara won. Itosona akoko je eyi ti o moniwonba, ti o ni aala, ti o siba awon asa mu, nigba ti elekeji si je eyi ti o lawo daada ti won si gbe kale ni ibamu si asa awon ara iwọ-Oorun.

Awon awujo ti won ti ţeri kuro ni itosona alakoko ni o nhu iwa si awon obirin ni ibamu si awon asa ati ofin ti won jogun lodọ awon ti o ţaju won. Awon asa yi ni o je pe o ma ngba opolopo awon eto ti Islam fun awon obirin kuro lowo wo. Lihinna, won ma nhu iwa si awon obirin ni odiwon ti o yatọ gedegede si eyi ti won ma nhu si awon okunrin. Ise eleyameya yi ma nla igbe aye eyikeyi omobirin koja: won ma npade re pelu ayọ ti ko denu ni igbati won ba bi i ju ti omokunrin; won ko ki nfe je ki o lo si ile-eko; won le kodi nibi eyikeyi ipin re ninu ogun ebi re, o ma nwa ni abe abojuto nigbogbo igba ki o ma ba hu iwa alainitiju nigbati o je wipe won fi aaye gba iwa alainitiju arakunrin re, won le pa lori ohun ti o se ti o si je ohun ti awon okunrin inu ebi re ma fi nse faari nigbati won ba se e; oro die ni o ni lati fi da sinu oro ebi tabi ohun ti o je anfani fun agbegbe, o le ma ni ikapa ti o peye lori ohun ini ati awon ebun igbeyawo re; ni iparigegebi iya ohun funrare yio yan lati bi omokunrin ki o ba le ni ipo ti o gaju laari egbe re.

Ni ida keji, awon awujo Musulumi kan wa (tabi awon egbe kan ni awon awujo kan) ti aSa ati ona igbe aiye awon ara Iwo-Oorun ti gba aiye won kan. Awon awujo yi ni opolopo igba ni won ma nkoSe laironu nipa ohun ti won ba tewo gba lati odo awon oyinbo (West) ni eyiti o jepe ni igbehin won ma nja awon eso ibaje olaju awon ara Iwo-Oorun gba. Ni awon awujo yi, apeere ipo giga ni igbe aiye obirin isisiyi ni ima fi eSo ewa ara re han. Nitorina, o ma nni akolekan gidi pelu aworan, iwon ati iwuwo ara re. O ma nSe itoju ara re ju okan re lo ati ewa re ju ogbon re lo. Isapa re lati rewa, fa okan, Sojuloyin wulo ni awujo yi ju awon aSeyori ni eko, awon ilepa ogbon, ati iru egbe re lo. Enikan ko lero wipe ohun le ri eda Al-Qur'an kan ninu apamo re (obirin) nigbati o je wipe o ti kun fun awon ohun aSaraloge eleyi ti o ma nko kakiri gbogbo ibi ti o ba nlo. Iwa-emi re koni aaye lawujo ti isojuloyin re ti gbaaye nibe. Nitorina, o le na igbesi aiye re ni ilakaka lati mo iwa abo re ju imu inu-rere re Se lo.

Kini idi ti awon awujo Musulumi fi nyapa ilana Islam? Kosi idahun ti o rorun. Alaye tokun rere nipa awon idi ti awon Musulumi ko fi dunnimo ilana Al kurani ni ibaSe pelu awon obirin koja aye iwadi yi. A gbodo je ki o fojuhan, sibesibe, wipe awon awujo Musulumi ti gunri kuro tipetipe nibi awon ilana Islam ti o niSe pelu opolopo awon oro igbesi aiye won. Alafo ti o gboro ni o wa laarin ohun ti awon Musulumi gbodo ni igbagbo ninu re ati ohun ti won nhu niwa. Alafo yi ko ki nSe ohun iyanilenu titun.

O ti wa nibe fun opolopo ogorun odun bi ojo si Se ngori ojo ni o ngboro si. Alafo gbigboro ti kosi iru re yi ti ni abajade tolewu lori agbaiye Musulumi ti o si han ninu eyi ti o poju ninu awon oro igbesi aiye won: oSelu aninilara ati ajeku, aiSedede oro-aje, aisotito larin egbe, ipofogbon, ikaare oye, etc. Ipo ti kin Se ti Islam ti awon obirin ni awujo Musulumi loni fe je kiki apere aisan. ISe eyikeyi atunSe nipa ipo ti awon obirin Musulumi wa loni, kosi ero wipe o le mu eso gidi jade ti ko ba ni awon atunSe igbe aiye awon awujo Musulumi ni apapo ninu. Agbaiye Musulumi ni bukata si atunSe ti yio gbe sunmo awon apere ti o darajulo ti Islam ti ko si ki nSe wiwo lati okere. Ni akopo, iro wipe ipo ti kodara ti awon obirin Musulumi wa loni je adiokan buruku ti won wi jade. Awon isoro awon Musulumi lapapo ko to eyi ti won lemọ Islam, awon ni won sapa fiferan ati jijinle ijarawon kuro lara re.

Bakannaa, a tun gbodo fi rile wipe idi pataki ti o wa labẹ iwadi alafiwe yi ko kin Ɔe, ni eyikeyi ọna, lati ba ẹsin Juu tabi Kristiẹniti je.

Ipo awon obirin ninu aƆa atowodowo Juu-Kristiẹniti loju awon opagun ni senturi ogun ti o gbẹhin le dabi ohun ifoya. Bioleribe, a gbodo bojuwo laarin eyiti o sunmo iwe itan ti o to. Ni gbolohun miran, eyikeyi iƆe ayewo nipa aaye awon obirin ninu aƆa atowodowo Juu-Kristiẹniti gbodo je pelu awon iƆele ti o ro mo itan ninu eyiti aƆa atowodowo yi ti jade. Kole si iye meji wipe awon ero awon Olukoni (Rabbis) ati awon Baba ijo nipa awon obirin je eyiti awon ihuwa si awon obirin eyiti o tan kale ninu awon awujo won lapa. Bibeli tikalaare je eyiti awon akowe ototo ko ni awon asiko ti o yatọ si ara won. Awon akowe yi o le mo awon riri ati ọna igbe aiye awon enia ti o wa ni ayika won. Fun apejuwe, ofin agbere ti Majemu Lailai Ɔe abosi fun awon obirin ni eyiti won Ɔe ipenija alaye ti o logbon ni lakaye tiwa.

Ɔugbon, ti a ba kiyesi ohun ti o daju wipe awon iran Juu akoko ni ife afeju pelu eya ibi won ti won si nitara gidigidi lati da ara won ya soto kuro lara awon iran miran ti o yi won ka pelu wipe iba lopo ako ati abo ti ko mo nipa awon obirin ti o ti loko ti awon iran wonyi nikan le Ɔe ideruba awon irankan ayanfe yi, lehinnaa a wa le ni agboye, Ɔugbon ko ki nƆe bi ti ibakedun pelu awon idi fun ireje yi. Bakannaa, awon iwa eleyameya ti awon Baba ijo ti o lodi si awon obirin ko Ɔe ya soto lara ogangan aƆa Greco-Roman eyiti won ngbe ninu re. Koni ba oju mu lati Ɔe agbeyewo asosile Juu-Kristiẹniti laini ronun nipa ipo iwe itan ti Ɔe pataki.

Ni ohun ti o daju, ini agboye daradara nipa ipo iwe itan Juu-Kristiẹniti o je ohun ti o pon dandan bakannaa fun agboye ohun ti o lami ti awon nkan ti Islam fi dasi itan aiye ati olaju eniyan. Ofin atowodowo Juu-Kristiẹniti je eyiti o ri ipalara ti irisi re si tun yipada pelu awon adugbo, awon ipo, ati awon aƆa eleyi o wa ninu re. Nigbati o di ogorun odun elekeje lehin iku Jesu, ilapa lara yi ti ko ayipada ti o koja aala ba ojulowo ihin rere ti won Ɔe isipaya re fun Mose ati Jesu. Ipo alabuku ti awon obirin wa ni agbaiye Juu-Kristiẹniti nibi senturi elekeje je okan ninu ohun ti a nsọ oro nipa re. Nitorinaa, ihin rere titun ti yio Ɔe atona awon enia losi oju ọna ti o to je ohun aigbodo mani. Al-Qur'an Ɔapejuwe iƆe-pataki ti OjiƆe titun wa Ɔe gegebi itusile fun awon Juu ati awon Kristiẹniti kuro ninu awon eru ajaga ti owa lori won:

“Awon na ni eniti nwon tele ti Ojise na, Annabi na, eniti ko mo o ko ti ko mo o ka eniti nwon ba akosile nipa re lodon won ninu At-Taorata ati ninu Injila, yio ma foro won si iwa rere yio si ma ko buburu fun won, yio si ma se awon ohun ti ko dara ni ewo fun won, yio sa ma gbe awon eru ti wuwo kuro fun won ati ajaga ti mbe fun won” (Qur’an 7:175).

Nitorinaa, a ko gbodo bojuwo Islamgegebi ofin orogun si ofin esin Juu tabi ofin esin Kristiyaniti. A gbodo kiyesi gegebi eyiti o ko gbogbo ihin rere ti won ti se isipaya re siwaju ki ohun (ihin rere Islam) to de sinu, ni pepe ati ni ailabuku.

Ni ipari iwadi yi, yio dun momi ninu lati gba awon ara ilu Musulumi aiye ni imoran ti o nbodi yi. Ogoro awon obirin Musulumi ni won ti fi awon eto ti Islam fun won dun won lati igba ti o ti pe. Agbodo wa atunse si awon asise awon eni isaju. Lati se eleyi ko nse fun anfaani enikan, bi ki nse wipe oju se ni o je ti won si se ni oranyan le gbogbo awon Musulumi lori. Awujo Musulumi kakiri agbanla aiye gbodo se agbekale iwe-a se awon eto ti o je ti awon obirin Musulumi eyiti o je lati inu awon ekọ Al-Qur’an ati awon ilana Anabi Islam. Iwe-a se yi gbodo fun awon obirin Musulumi ni gbogbo eto ti Eleda fun won. Nigbanaa, a gbodo se agbekale gbogbo ohun kose mani si aaye re ki iwe-a se ba le di amuse ni bi o titi ati bi o ti ye. O ti ye ki iwe-a se yi tiwa tipe, sugbon o dara ki o pe ju ki o ma si rara lo. Ti awon Musulumi kakiri agbanla aiye ko ba le se onigbowo fun iwe-a se awon eto ti Islam fun awon iya, awon iyawo, awon arabirin, awon omobirin won, tawani o le se?

Siwajusi, igboya lati koju doju ija ko awon ohun ti a ti se koja, ati lati ko gbogbo awon asa atowodowo ati awon ise ti awon babanla wa sile ni gbogbo igba ti won ba ntako awon ilana Islam. Nje Al-Qur’an ko sofintoto awon keferi Larubawa lori titi awon asa awon babanla won lehin pelu ifoju? Ni egbe miran, a gbodo gbe igbese ti o lagbara nipa eyikeyi ohun ti a ba se atewoda re lati Iwo-Oorun tabi inu eyikeyi asa miran. Iba sepo pelu ati ikọ ninu awon asa miran je iriri ti kose da iyele. Al-Quran kiyesi abasepo yi gegebi okan ninu awon ero eda:

“Enyin enia, dajudaju A da nyin lati ara okunrin ati obirin, A si se nyin ni orile ede ati iran-iran ki e le baa maa mo ara nyin” (Qur’an 49:13). Be lo se ri laiso, sugbon, wipe ikose awon kan ifoju je apere gidi ti ohun ti a wi jade lairo tara eni.

Oluka ti ko ki nse Musulumi, Juu, Kristieni tabi bibeeko, ni mo se agbekale awon oro igbehin yi fun. O nrundi loju kini idi ti esin ti o je wipe ohun ni o se irapada ipo awon obirin fi wa di eyiti won ya soto ni eyiti o fi nte eto awon obirin mole ju. Iro yi nipa Islam je okan ninu awon adaparo ti won tan kakiri aiye loni. Adaparo yi je nkan ti awon iwe imo, awon akosile kan, ati awon aworan ti nri ti Hollywood pile re. Abajade ti ko se yesile ti awon aworan amunibini asini lona wonyi je eyiti awon enia si gboye ti won si nberu eyikeyi ohun ti o ba romo Islam. Ise afihan aworan odi eyiti ko ribe nipa Islam ninu irohin tabi lori afefe gbodo de opin ti a ba fe semi ninu aiye ti o la kuro ninu awon apere elaya-meya, eta-inu ati ede-aiyede. Awon ti ko ki nse Musulumi gbodo mo wipe alafu ti o gboro wa laarin igbagbo awon Musulumi ati awon iwa won atipe ohun ti o daju gan-an ni wipe awon iwa awon Musulumi ko ni o pon dandan lati soju Islam. Isami si ipo awon obirin lawujo ni agbaiye Musulumi loni gegebi “iwa Islam” je eyiti o jina ododo si bi won se nsami si ipo awon obirin ni Iwo-Oorun loni gegebi “iwa Juu-Kristieni”. Ini agboye bayi ninu okan, awon Musulumi ati awon ti ko ki nse Musulumi gbodo bere ona ibaraeni soro ati ijiroro lati le yo awon iro-aburu, awon ifura, ati awon iberubojo kuro. Igbe aiye irorun omo enia ni ojo iwaju ni o nse iru ijiroro bayi ni oranyan.

Agbodo ri Islam gegebi esin ti o se atunse pupo nipa ipo awon obirin lawujo ti o si jinki won ni opolopo awon eto eyiti aiye ode oni sese mo o fun obirin ninu senturi odun ti a wa ninu re yi nikan. Islam si opolopo nkan lati se fun obirin ode-oni: iyi, apone, ati aabo ni gbogbo aaye ati gbogbo ipo igbe aiye re lati igba iwaiye titi ti yio fi ku ni afikun si ikasi, dogbadogba, ati awon ona fun imu se gbogbo awon ohun emi, ogbon, adamo, ati awon edun oranyan re. Idi abajo re, eyiti o poju ninu awon ti won yan laayo lati di Musulumi ni orile ede bi Britain obirin ni won je. Ni U.S. onka awon obirin ti okan won nyi pada si Islam je ilopo ilopo onka okunrin ni 4 si 1.⁸⁵

Islam ni oṣoṣo lati ṣe fun aiye wa eleyi ti o jẹ ohun aigbodo mani nla fun itosona iwa ati ṣiṣe olori. Ambassador Herman Eilts, ninu ijeri kan ni iwaju igbimo nipa foreign Affairs ti Ile Awon Asoju ti Ile Igbomo Asofin U.S. ni June 24th, 1985, so wipe: “*Awon Musulumi agbaiye loni ti sunmo egbaagbeje kan. Eyi si jẹ apere ti o woni loran. Sugbon ohun ti o tun womi loran ni wipe Islam nikan ni esin kan so so ti o nyara gboro. Eleyi jẹ ohun ti a gbodo kiyesi. Ohun kan jẹ otito nipa Islam. O ma nfa oṣoṣo awon enirere loran*”.

Beṣeni, ohun kan jẹ otito nipa Islam o si ti wa to akoko lati wa ohun yen jade. Emi ni ero wipe iwadi yi jẹ igbese kan lori agbonri yi.

ORỌ ETI BEBE

1. The Globe and Mail, Oct. 4, 1994.
2. Leonard J. Swidler, *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism* (Metuchen, N.J: Scarecrow Press, 1976) p. 115.
3. Thena Kendath, "Memories of an Orthodox youth" in Susannah Heschel, ed. *On being a Jewish Feminist* (New York: Schocken Books, 1983) pp.96-97.
4. Swidler, op. cit., pp. 80-81.
5. Rosemary R. Ruether, "Christianity", in Arvind Sharma, ed., *Women in World Religions* (Albany: State University of New York Press, 1987) p. 209.
6. For all the sayings of the prominent Saints, see Karen Armstrong, *The Gospel According to Woman* (London: Elm Tree Books, 1986) pp. 52-62. See also Nancy van Vuuren, *The Subversion of Women as Practiced by Churches, Witch-Hunters, and Other Sexists* (Philadelphia: Westminster Press) pp. 28-30.
7. Swidler, op. cit., p. 140.
8. Denise L. Carmody, "Judaim", in Arvind Sharma, ed., op. cit., p. 197.
9. Swidler, op. cit., p. 137
10. Ibid., p. 138.
11. Sally Priesand, *Judaism and the New Woman* (New York: Behrman House, Inc., 1975) p.24.
12. Swidler, op. cit., p. 115.
13. Lesley Hazleton, *Israeli Women The Reality Behind the Myths* (New York: Simon and Schuster, 1977) p. 41
14. Gage, op. cit. p. 142
15. Jeffrey H. Togay, "Adultery", *Encyclopaedia Judaica*, Vol. II, col. 313. Also, see Judith Plaskow, *Standing Again at Sinai: Judaism from a Feminist Perspective* (New York: Harper & Row Publishers, 1990) pp.170-177.
16. Hazleton, op. cit., pp. 41-42.
17. Swidler, op. cit., p. 141.
18. Matilda J. Gage, *Woman, Church, and State* (New York: Truth Seeker Company, 1893) p. 141
19. Louis M. Epstein, *The Jewish Marriage Contract* (New York: Arno Press, 1973) p. 149.
20. Swidler, op. cit., p. 142.
21. Epstein, op. cit., pp 164-165.
22. Ibid., pp. 112-113. See also Priesand, op. cit., p. 15.
23. James A. Brundage, *Law, Sex, and Christian Society in Medieval Europe* (Chicago: University of Chicago Press, 1987) p. 88.
24. Ibid., p. 480.
25. R. Thompson, *Women in Stuart England and America* (London: Routledge & Kegan Paul, 1974) p. 162.
26. Mary Murray, *The Law of the Father* (London: Routledge, 1995) p. 69.

27. Gage, op. cit., p. 143.
28. For example, see Jeffrey Lang, *Struggling to Surrender*, (Beltsville, MD: Amana Publications, 1994) p. 167.
29. Elsayyed Sabiq, *Fiqh al Sunnah* (Cairo: Darul Fatah lile'lam Al-Arabi, 11th edition, 1994), vol. 2, pp. 218-229.
30. Abdel-Haleem Abu Shuqqa, *Tahreer al Mar'aa fi Asr al Risala* (Kuwait: Dar al Qalam, 1990) pp. 109-112.
31. Leila Badawi, "Islam" in Jean Holm and John Bowker, ed., *Women in Religion* (London: Pinter Publishers, 1994) p. 102.
32. Amir H. Siddiqi, *Studies in Islamic History* (Karachi: Jamiyatul Falah Publications, 3rd edition, 1969) p. 138.
33. Epstein, op. cit., p. 196.
34. Swidler, op. cit., pp. 162-163.
35. *The Toronto Star*, Apr. 8, 1995.
36. Sabiq, op. cit., pp. 318-329. See also Muhammad al Ghazali, *Qadaya al Mar'aa bin al Taqaleed al Rakida wal Wafida* (Cairo: Dar al Shorooq, 4th edition, 1992) pp. 178-180.
37. *Ibid.*, pp. 313-318.
38. David W. Amram, *The Jewish Law of Divorce According to Bible and Talmud* (Philadelphia: Edward Stern & CO., Inc., 1896) pp. 125-126.
39. Epstein, op. cit., p. 219.
40. *Ibid.*, pp. 156-157.
41. Muhammad Abu Zahra, *Usbu al Fiqh al Islami* (Cairo: al Majlis al A'la li Ri'ayat Funun, 1963) p. 66.
42. Epstein, op. cit., p. 122.
43. Armstrong, op. cit., p. 8.
44. Epstein, op. cit., p. 175.
45. *Ibid.*, p. 121
46. Gage, op.cit., p. 142.
47. B. Aisha Lemu and Fatima Heeren, *Woman in Islam* (London: Islamic Foundation, 1978) p. 23.
48. Hazleton, op. cit., pp. 45-46.
49. *Ibid.*, p. 47.
50. *Ibid.*, p. 49.
51. Swidler, op. cit., pp. 144-148.
52. Hazleton, op. cit., pp. 44-45.
53. Eugene Hillman, *Polygamy Reconsidered: African Plural Marriage and the Christian Churches* (New York: Orbis Books, 1975) p. 140.
54. *Ibid.*, p. 17.
55. *Ibid.*, pp. 88-93.
56. *Ibid.*, pp. 92-97.
57. Philip L. Kilbride, *Plural Marriage For Our Times* (Westport, Conn.: Bergin & Garvey, 1994) pp. 108-109.
58. *The Weekly Review*, Aug. 1, 1987.
59. Kilbride, op. cit., p. 126.

60. John D'Emilio and Estelle B. Freedman, *Intimae Matters: A history of Sexual in America* (New York: Harper & Row Publishers, 1988) p.87.
61. Ute Frevert, *Women in German History: from Bourgeois Emancipation to Sexual Liberation* (New York: Berg Publishers, 1988) pp. 263-264.
62. *Ibid.*, pp. 257-258.
63. Sabiq, *op. cit.*, p. 191.
64. Hillman, *op. cit.*, p. 12.
65. Nathan Hare and Julie Hare, ed ., *Crisis in Black Sexual Politics* (San Francisco: Black Think, 1989) p. 25.
66. *Ibid.*, p. 26.
67. Kilbride, *op. cit.*, p. 94.
68. *Ibid.*, p. 95.
69. *Ibid.*
70. *Ibid.*, pp. 95-99.
71. *Ibid.*, p. 118.
72. Lang, *op. cit.*, 172.
73. Kilbride, *op. cit.*, 72-73.
74. Sabiq, *op. ci.*, pp. 187-188.
75. Abdul Rahman Doi, *Woman in Shari'ah* (London: Ta-Ha Publishers, 1994) p. 76.
76. Menachem M. Brayer, *The Jewish Woman in Rabbinic Literature: A Psychosocial Perspective* (Hoboken, N.J: Ktav Publishing House, 1986) p. 239.
77. *Ibid.*, pp. 316-317. Also see Swidler, *op. cit.*, pp. 121-123.
78. *Ibid.*, p. 139.
79. Susan W. Schneider, *Jewish and Female* (New York: Simon & Schuster, 1984) p. 237.
80. *Ibid.*, pp. 238-239.
81. Alexandra Wright, "Judaism", in Holm and Bowker, ed., *op. cit.*, pp. 128-129.
82. Clara M. Henning, "Cannon Law and the Battle of the Sexes" in Rosemary R. Reuther, ed., *Religion and Sexism: Images of Woman in the Jewish and Christian Traditions* (New York: Simon & Schuster, 1974) p. 272.
83. Donald B. Kraybill, *The riddle of the Amish Culture* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1989) p. 56.
84. Khalil Gibran, *Thoughts and Meditations* (New York: Bantam Books, 1960) p. 28.
85. *The Times*, Nov. 18, 1993.